

Lamed

List za radoznale
Izabrao i priredio Ivan L Ninić

Godina 14

Broj 8

Avgust 2021.

Ben Dror Jemini

Industrija laži

Vodič za laži

Ima mnogo vrsta laži. One, svaka za sebe, a ponekad i u kombinaciji, doprinose industriji laži protiv Izraela. Ovde ćemo diskutovati o nekima od njih: o upadljivim izmišljotinama, tvrdnjama koje zavode ka pogrešnom pravcu, o događajima koji su naduvani van svih proporcija, i o lažima u akademskom diskursu.

Istorija laži je jedan od najuspešnijih projekata tokom poslednjih nekoliko decenija, napor da se izobličiti tržište ideja. Taj je uspeh zastrašujući. On nije posledica centralizovane zavere. Počeo je, zapravo, iz dobrih namera, iz identifikacije sa slabijom stranom – Arapima i Palestincima. Studenti na Zapadu, koji su počeli da zamotavaju glavu i da nose oko vrata arapsku *kefiju*, nisu kao motiv imali antisemitizam. To je pre bila identifikacija sa onima koje su viđeni kao žrtve, kao ljudi čija su prava ugloženata, koji su deo Trećeg sveta. Međutim, na tom putu je nešto pošlo jako pogrešnim pravcem. Legitimne kritike su se pretvorile u netako-legitimne-kritike, pa u iskrivljavanje istine, tvrdnje koje zavode na pogrešan put, i najzad u presne laži.

Izrael je postao simbol ugnjetavanja, zemlja koja ugrožava svetski mir. Ljudi su sebi stvorili sliku države koja u ogromnom obimu krši ljudska prava, naciju koja je, ako ne stvorila državu totalnog aparthejda, svakako na putu da tako nešto stvori. Izrael je predstavljen kao režim koji sprovodi masovna ubistva svojih neprijatelja, koji, u najgorim opisima, sprovodi genocid. Naslikan je kao država čije se samo postojanje zasniva na užasnom zločinu etničkog čišćenja, i čiji se zločini nezaustavljivo nastavljaju.

Izrael zaslužuje kritike na mnogim područjima. Ova se knjiga ne bavi legitimnim kritikama po pitanjima kao što su naselja, greškama u sprovođenju političkog života ili blesavim izjavama političara ili drugih javnih ličnosti. Ovo je knjiga o industriji laži koja Izrael predstavlja kao monstruma, kao inkarnaciju samog đavola.

Proizvodnja laži se zasniva na metodičnom, neprestanom i neobuzdanom toku laži koje se javljaju maskirane na razne načine. U daljem tekstu je opis najvažnijih kategorija tih laži.

Blještave neistine

Razne publikacije su objavile da je „Izrael uzrokovao porast smrtnosti beba među Palestincima“, da „Netanijahu poziva na izgon izraelskih Arapa iz Izraela“, da „vojnici IDF-a (Israel Defence Forces /Odbrambena vojska Izraela) vezuju Palestince za magarce i da ih tako vuku dok ne umru“ i da „većina profesora u Izraelu podržava izgon Palestinaca“.

Te tvrdnje po novinama su – kratko i jasno rečeno – laži. Čudno je da su akademičari i novinari glavni izvor te vrste laži. Za ovakve iskaze je moguće lako i brzo dokazati da su laži. Međutim, takvo dokazivanje je obično neefikasno, jer su one već naširoko objavljene, ponekad i kao glavni naslovi. Za razliku od toga, demantiji se obično pojavljuju na neuporedivo manje upadljivim mestima – na websajtovima ili na poslednjim stranama novima.

Većina čitalaca, slušalaca i gledalaca ne zna da su to laži. Oni nisu svesni da, uz mrvice tačnih informacija, razni predavači i novinari određenog usmerenja, ugrađuju velike komade netačnih i otrovnih informacija direktno u umove potrošača medijskih proizvoda. Nema načina da ti potrošači saznaju da su dobijene tvrdnje netačne. Kada se takve laži nađu u cirkulaciji po atmosferi koja je antagonistična prema Izraelu, i koja je stvorena korišćenjem sličnih laži od strane drugih predavača i akademičara, laž postaje istina. Teoretski bi bilo vrlo jednostavno dokazati da se radi o lažima, ali u stvarnosti ove čiste izmišljotine se ponekad prihvataju kao jevanđelje istine.

Podmukle laži

Pre nekoliko godina je jevrejsko-američki intelektualac Peter Beinart objavio članak u prestižnom *New York Review of Books* o neuspehu rukovodstva jevrejske zajednice u SAD. Taj je članak izazvao prilično uznemirenje.¹ Beinard je, između ostalog, pokušao da opiše sliku jevrejskih lidera u Americi kao osoba koje su slepe za navodno odvratnu politiku izraelskog premijera, Benjamina Netanijahua.

U tu svrhu je doneo navod iz engleskog izdanja knjige koju je napisao Netanijahu, *Mesto među nacijama (A Place Among the Nations)*², u kojoj Netanijahu odbacuje ideju palestinske države. Citat je tačan, ali je Beinardov članak napisan 2010. godine, dok je knjiga *Mesto među nacijama* objavljena 1993. Te je godine Netanijahuovo mišljenje delila većina višeg rukovodstva američke administracije i većina izraelske levice – uključujući i Jichaka Rabina, koji je u to vreme bio izraelski premijer.

Posle objavljivanja te knjige dogodilo se nekoliko značajnih događaja. Bio je samit u Kemp Dejvidu, kome su sledili Klintonovi parametri (koje je država Izrael prihvatila, ali ih je Arafat odbacio), pa zatim izraelsko napuštanje Oblasti Gaze – sa kojim se Netanijahu, mada uz gundanje, složio – pa još jedan predlog Ehuda Olmerta, koga je Arafatov naslednik Mahmud Abas odbacio. Najvažnije je što je u međuvremenu sam Netanijahu temeljno promenio svoj stav, pa je, u svom dramatičnom govoru na Univerzitetu Bar Ilan, 2009. godine, priznao potrebu za principom postojanja dve države. To je bio radikalni zaokret u odnosu na njegov stav iz 1993. godine.³

Ima mnogo razloga za konstruktivno kritikovanje Izraela. Beinard se, međutim, odlučio na obmanu: iskoristio je Netanijahuov stav iz 1993. da bi napao Izrael 2010. godine. To je zanimljiv fenomen, jer upravo na takav način izraelska radikalna desnica tretira Palestine. Oni se pozivaju na stavove iz 1960-ih i 1970-ih kako bi stvorili utisak da se ništa nije promenilo. To se može uporediti sa slikanjem opozicije Ronaldu Reganu, ili Republikanskoj stranci, u odnosu na palestinsku državu 1980. godine⁴, kao da je to politika sadašnje američke administracije, ili čak administracije Džordža W. Buša.

Najrasprostranjenije obmane u svetu medija rezultat su nepotpunog izveštavanja u kome ne postoji kontekst. Uzmimo, na primer, izveštaje o „izraelskom bombardovanju Gaze“. Izveštaji su tačni, ali je problem u tome što ili nema pomena o Hamasovom napadu raketama i bacačima na Izraelce koji žive u blizini granice sa Gazom nekoliko sati pre odgovora, ili se ta informacija zatrpava unutar izveštaja o izraelskom odgovoru. Poenta je u tome što naslov ukazuje na Izrael kao na neisprovociranog agresora. Ova vrsta

pogrešnog tumačenja postala je uobičajena karakteristika svega što se odnosi na pokrivanje tog sukoba.

Povremeno se sprovode istraživanja i merenja izraelskog javnog mnjenja u vezi raznih pitanja, kao što je, na primer, navodno protiviljenje jednakosti arapskih stanovnika Izraela, javna podrška transferu arapskih stanovnika na neko drugo mesto, i još razno drugo. Tu nailazimo na pogrešno tumačenje koje kao da je na steroidima. Najpre, čini se da na svaku anketu koju naruči neko političko telo, postoji ozbiljnija, profesionalna anketa koja pokazuje potpuno suprotne podatke. Drugo, naspram svih nepouzdanih anketa koje se odnose na podršku transferu, postoji „anketa svih anketa“ – izbori.

U prošlosti je postojala samo jedna jedina partija koja se zalagala za transfer, i ta je partija dobijala najviše tri mesta u Knesetu, koji ima 120 delegata. Na izborima 2013. godine bio je samo jedan kandidat desničarske partije koji se zalagao za transfer. Ta partija nije uspela ni da pređe cenzus. Ista se stvar dogodila i na izborima 2015. godine, kada ta desničarska partija nije dobila dovoljno glasova ni za jedno mesto. U izraelskom parlamentu ne postoji nijedan delegat koji podržava ideju nasilnog preseljenja Arapa iz njihovih kuća (ali ima mnogo onih koji podržavaju ideju iseljavanja Jevreja iz novih naselja), pa ipak se i dalje nađe mnogo „anketa“ koje dokazuju suprotno.

Laži u vezi proporcija

Izraelsko-palestinski sukob generiše bezbrojne publikacije koje izdaju organizacije koje se bave ljudskim pravima, Ujedinjene nacije, Savet za ljudska prava UN, i druga međunarodna tela, istraživački instituti i univerziteti. Te se publikacije bave prekršiteljima ljudskih prava, a mnoge se bave i stvarnim drastičnim kršenjima tih prava. Čak i nevini ljudi stradaju.

Da, postoji mesto, zaista mesto od vitalnog značaja, na kome se objavljuju činjenice i objavljuju kritike. Problem leži u održavanju osećaja za proporcije. Kada se odbojni termin „aparthejd“ redovno kači raznolikim slučajevima diskriminacije, tada razni organi Ujedinjenih nacija osuđuju Izrael više nego bilo koju drugu državu u svetu, a kada se *Amnesty International*, i druga tela, fokusira na Izrael više nego na bilo koju drugu državu – rezultat je potpuna distorzija.

Na primer, 2012. godine je Generalna skupština UN usvojila 22 rezolucije protiv Izraela, prema ukupno četiri koje se odnose na ostatak sveta⁵. Godine 2015, Generalna skupština je usvojila 20 rezolucija u kojima se Izrael izdvaja i kritikuje – a samo tri rezolucije koje se odnose na sve ostale države u svetu zajedno.⁶ Od 2010. godine, Savet za ljudska prava UN, koji je osnovan 2006, usvojio

je 33 rezolucije koje se odnose na određene države, od kojih je 27 protiv Izraela.⁷ Taj Savet je 2013. usvojio 25 rezolucija, 21 protiv Izraela i 4 protiv svih ostalih zemalja na svetu.⁸ Stotine hiljada ljudi u svetu postale su žrtvama tiranskih režima, izvršeno je bezbroj masakara i pogroma. Izrael nije učinio ni delić tih zločina, ali je osuđen više nego bilo koja druga država, više nego sve ostale države zajedno.

Ovde se ne govori protiv same činjenice postojanja tih publikacija, ja se ne zalažem za to da Izrael bude izuzet od kritika. Ne tvrdim da „pošto druge nacije krše ljudska prava i zbog toga nevini stradaju, Izraelu je takođe dozvoljeno da čini isto“. Dve nepravde ne čine jednu pravdu, nepravda koju čini jedna strana ne podrazumeva dozvolu drugoj da čini to isto.

Problem sa „lažima u vezi proporcija“ potpubno je drugačiji. Laž se sastoji u tome što je stvorena ogromno preterana, monstruoza slika države Izrael, dok se drugi sukobi u svetu ignorišu. To je analogno slučaju belog policajca na američkom Jugu koji na svom dežurstvu uoči deset automobila koji voze brže od dozvoljenih 100 km na sat. Devet belih vozača vozi između 130 i 150 km na sat, ali policajac hapsi samo jednog afro-amerikanca koji vozi 120 na sat, dok ostalih devet pušta da voze dalje. Taj se fenomen stalno ponavlja. Mnogo je policajaca po putevima, ali iz nekog razloga samo afro-američki vozači bivaju uhapšeni, uvek iznova. Da li se tu radi o striktnoj primeni zakona, ili o rasnoj predrasudi?

Kako se ispiranje mozga može kvantifikovati? Kako neka zemlja može da se pretvori u monstruma? Ovde se radi o kombinaciji jednog tipa medijskog izveštavanja koji je skoro uvek neprijateljski nastrojen, van svake razumne proporcije, i o količini pokrivanja koja je izvan svake moguće statističke greške. Tako je, na primer, britanska dnevna novina *Guardian* 2011. godine pomenula Izrael 1.008 puta⁹ – prosečno tri puta u svakom izdanju. Te je godine ubijeno 115 Palestinaca, od kojih je većina bila umešana u terorizam.¹⁰ Irak, s druge strane, u kome je ubijeno 4.059 iračkih civila, pomenut je samo 504 puta. U Afganistanu je ubijeno 3.021 civila, od kojih je 410 stradalo od snaga u kojima učestvuju i britanski vojnici.¹¹ Iste te godine je u Afganistanu ubijeno 46 britanskih vojnika.¹² Mada su u Iraku i Afganistanu ubijene hiljade civila, bilo je neuporedivo manje izveštaja o ubijanju u kome su učestvovali britanski vojnici – kao ubice ili kao ubijeni – nego o Izraelu.

Te se godine nije dogodilo ništa posebno u arapsko-izraelskom sukobu, pošto je to bila godina „Arapskog proleća“ (koje se preciznije može opisati kao „Arapsko krvoproliće“). Desetine hiljada ljudi ubijeno je u Siriji. Egipat se valjao u pobunama. Ali je *Guardian* i dalje bio preokupiran Izraelom. Opsesija kvantitetom istovremeno je i opsesija anti-izraelstvom. Posle takvog pokrivanja

nije nikakvo čudo što britanski akademičari zastupaju bojkot Izraela a ne Britanije. Kada se tome doda i *sadržaj* medijskog pokrivanja – o tome će biti više reči kasnije – slika postaje još crnija.

Peter Beinart tvrdi da postoji kritika Izraela, jer je Izrael demokratija, a ne zato što je to jevrejska država. Ipak, i Britanija je demokratska država. Njeni vojnici stacionirani su u Iraku i Afganistanu. Oni ubijaju i bivaju ubijeni. Ali glavne britanske dnevne novine, koje se ponose svojim „predvođenjem ka progresu“, preokupirane su Izraelom. Beinard, naravno, greši. Uzrok opsesije nije to što je Izrael demokratija. Da li je možda zato što je Izrael jevrejska država?

Laži zasnovane na istinitim pričama

Postoje izveštaji o tome kako rabini u Izraelu smatraju Arape inferiornim bićima, da su mladi Jevreji pokušali da spale džamiju, da su izraelski vojnici ranili žene iz grupe Palestinki koje su im išle u susret, kako su izraelski vojnici dva sata držali petogodišnjeg palestinskog dečaka dok su ga kamere snimale kako gorko plače, da ultra-ortodoksni Jevreji u Jerusalimu pljuju hrišćanske sveštenike u Starom gradu, da je omladina u južnom Tel Avivu razbila dečiji vrtić porodica koje traže azil, da članovi Kneseta iz desničarskih partija predlažu zakon kojim se ograničava sloboda govora i prava manjina. Svi su ti izveštaji tačni. Možemo da dodamo još toga. Izrael se diči živim sprektrom mišljenja i organizacija. Ima i rasista. Ima i članova parlamenta i rabina koji imaju razna gledišta, od kojih su neka po prirodi rasistička.

Ne bi bilo teško sastaviti veliku učenu knjigu, zasnovanu isključivo na istinitim pričama, koje prikazuju Izrael kao parija-državu. Svaka od tih priča, sama po sebi, deo je izraelskog mozaika. Ali ako se fokusiramo samo na akcije ili izjave nekih članova radikalne desnice, ili otkaćenih članova ultra-ortodoksnog sektora, i ako ih pretvorimo u zbirku članaka, rezultat neće biti reprezentativni prikaz izraelskog društva, ili države Izrael. To je samo sekvenca događaja koja može da se pronađe u bilo kojoj, i svakoj, evropskoj državi u kojoj ima radikalne desnice, neonacističke omladine, religioznih rasista ili ksenofoba.

Kako može da se dokaže da su ovakve publikacije u velikoj meri pogrešno tumačenje? Tako što ćemo ih propustiti kroz test statističkog značaja. Da li publikacija, knjiga ili članak o kome se radi, donosi statističku ili uporednu informaciju, ili samo prikazuje marginalni fenomen koji je veštački naduvan tako što su spojeni izolovani događaji?¹³

Mnogi autori, koji spadaju u grupu napadača na Izrael, te publikacije prikazuju kao pravu sliku Izraela, mada huligani postoje u svim demokratskim društvima. Sjedinjene Države nisu rasistička zemlja samo zato što u njoj ima članova Ku Kluks

Klana ili ljudi kao što je Dejvid Djuk (beli supremacisti i antisemita). Norveška nije fašistička država samo zato što je Anders Brevik ubio desetine mladih ljudi zbog svoje ksenofobije. Savremena Nemačka nije nacistička zemlja samo zato što su skinhedsi spalili hostel u kome su stanovali radnici iz Turske. Švedska nije fašistička država samo zato što se dogodio „talas nerešenih napada na centre u kojima su oni koji traže azil“¹⁴, ili zbog marša stotina neonacista.¹⁵

Izraelska radikalna desnica je slaba, što je suprotno od onoga što se tvrdi u mnogim publikacijama. Zaista, radikalna desnica u toj zemlji možda je slabija od radikalne desnice u većini evropskih država. Na izborima 2013. i 2015, jedina radikalna desna partija, koja je učestvovala na izborima, nije uspela da pređe cenzus (2% 2013, 2,97% 2015).¹⁶ S druge strane, tolerancija i pluralizam velike većine Izraelaca može da se vidi u popularnim TV programima.

U Izraelu – kao i u drugim zemljama – postoje rijaliti programi koji su popularni, uglavnom, među članovima srednje i donje-srednje klase. Gledaoci biraju takmičara koji je, po njihovom mišljenju, najbolji pevač, najzanimljivija ličnost, ili najbolji kuvar. Tokom poslednjih godina (2013-2015), Izraelci su, kao pobednike, izabrali sledeće takmičare u četiri (od pet) popularnih rijalitija: izraelskog Arapina u kategoriji „Najbolji kuvar“; Jevrejku iz Etiopije u programu „Veliki brat“; stranog radnika sa Filipina u programu „X-faktor“; i još jednog izraelskog Arapina, kao najboljeg pevača u programu „Glas“. Sve to nije znak raspoznavanja jednog rasističkog društva, već otvorenog, pluralističkog društva. Ipak, nijedna učena publikacija ne bavi se ovom stranom izraelskog društva, dok istovremeno postoji bezbroj članaka o marginalnim fenomenima koji nemaju nikakvog statističkog značaja, samo da bi se izraelsko društvo prikazalo kao rasističko.

Akademičarske laži

Decembra 2013. godine je specijalni savetnik u Savetu za ljudska prava UN, profesor Ričard Falk, izjavio da Izrael cilja Palestinca sa „genocidnim namerama“¹⁷. Ovu je laž lako poreći. U vreme kada je Falk to rekao, do sredine decembra te godine je ubijeno trideset Palestinaca, od kojih su većina bili aktivni teroristi.¹⁸ To je bilo neuporedivo manje od dnevnog smrtonosnog bilansa u to vreme, na mestima kao što su Irak, Sirija i Somalija, ali i Pakistan i Afganistan. Možemo da osuđujemo stradanje trideset Palestinaca za godinu dana, možemo da osuđujemo Izrael. Ali korišćenje reči „genocid“ je nedozvoljivo iskrivljavanje istine. Falk, nažalost, nije u tome usamljen. Pripadnici inteligencije i akademičari, od kojih su neki prvoklasni stručnaci na polju kojim se bave, optužuju Izrael za dugi niz zločina protiv ljudskosti,

i namerno nabacuju maliciozne osude. Porede Izrael sa nacistima, tvrde da je Izrael sproveo neke od najgorih zločina u modernoj istoriji, tvrde da delovanje Izraela liči na delovanje Belgije u Kongu, i neprekidno koriste reč „genocid“.

„Retorika aparthejda“ takođe privlači akademičare. Oni ponekad primenjuju sofisticirane metode. Na primer, oni opisuju Izrael kao „etno-kratsku“ državu, i neposredno posle toga kače etiketu „aparthejda“. Činjenica je da su države u svetu većinom nacionalne, i da imaju manjine. U svim državama postoji diskriminacija manjina do izvesne mere, a među njih spada i Izrael. Međutim, kao što ćemo u tekstu koji sledi razjasniti, takva diskriminacija postoji u Izraelu u manjoj meri nego u zemljama Zapada. Nijedna druga zemlja na svetu nije počašćena manifestacijama mržnje kao što je, na primer, „Nedelja aparthejda u Izraelu“. Takođe ne postoji nijedna druga država na svetu kojoj akademičari tako slobodno kače etiketu „aparthejda“.

Na kursevima posvećenim arapsko-izraelskom sukobu, nastavni planovi su pretrpani knjigama i člancima koji pripadaju istoj školi mišljenja, obično onoj „post-kolonijalnoj“. Kada se potpisuju ispod peticija protiv Izraela, ili kada učestvuju u demonizaciji, oni se ne trude da ono što govore potkrepe činjenicama: njihov akademski profesionalizam zagađen je ispiranjem mozga koje podrazumeva smrt akademskim slobodama.¹⁹ Ovaj fenomen je naročito prisutan u telima kao što je „Asocijacija za proučavanje Bliskog istoka“ (Middle East Studies Association – MESA), federacija predavača o Bliskom istoku u SAD. Mnogi njihovi članovi su inficirani političkim predubedenjima koja univerzitetske kampuse pretvaraju u centre anti-izraelske propagande.²⁰

Laži koje akademičari seju najopasnije su od svih, pošto oni ne samo da uživaju zaštitu akademskih sloboda zbog svoje akademičarske uzvišenosti, svoje kule od slonovače. Oni koji na susretima akademičara pokušavaju da kritikuju pogrešne interpretacije „činjenica“, nailaze na čvrsti zid otpora koji odbija svaku kritiku.

Ta pogrešna tumačenja su bila samo najava događaja koji su sledili 2001. godine. Martin Kremer (Kramer) je napisao kao knjiga dugačak rad o pogrešnom tumačenju činjenica među akademičarima – *Kule od slonovače na pesku: Neuspeh studija o Bliskom istoku u Americi (Ivory Towers on Sand: The Failure of Middle Eastern Studies in America)*. Objavljen je neposredno pre nego što je naišao cunami publikacija protiv Izraela, sa navodnim „genocidom“ prema Palestincima i „zločinima protiv ljudskosti“, kojim je započet lanac događaja u drugoj polovini 2001: početak Druge Intifade (sa talasom napada bombaša-samoubica), Svetskom konferencijom protiv rasizma u Durbanu, Južna Afrika (koja se pretvorila u orgiju optuživanja Izraela) i napadom na SAD 9. sep-

tembra.²¹ Fabrikacije koje su se pojavile nakon ovih događaja mogu da se opišu kao „mega laži“ ili „suštinske laži“. U početnim poglavljima ove knjige posvećena je velika pažnja tim pitanjima, s namerom da relevantne laži budu odbačene.

Velika laž

Propagandni rat nacističkog režima protiv Jevreja prethodio je uništenju. Nacistički režim je znao da je, da bi se mase mobilisale, potrebna „Velika laž“.²² Bila im je potrebna tako bezobrazna, tako grandiozna laž, kojoj mase ne bi mogle da odole, pošto ljudi „ne bi mogli da poveruju da neko može da bude toliko drzak da na tako podao način iskrivi istinu“ – ovo je citat iz *Majn kampfa*.

Velika laž je pokušala da pretvori svetsko jevrejstvo u arhineprijatelja Trećeg rajha. Po toj laži su Jevreji kontrolisali Sovjetski Savez, Veliku Britaniju i Sjedinjene Države, i zaverile se da će povesti „rat do istrebljenja“ protiv Nemačke.²³ Ta je Velika laž izvrnula stvarnost. Zahvaljujući njoj je vojnik *Vermahta*, koji je 1941. godine ratovao na Istočnom frontu, mogao da piše svojoj porodici o „neverovatnim zločinima koje vrše Jevreji“.²⁴ Očigledno je da je verovao u ono što je napisao. Laž se, međutim, nije tu zaustavila, i nije bila ograničena samo na vojnike koji su prošli kroz pranje mozga.

Savremena verzija Velike laži pretvara Izrael, državu koja nedužne civile čuva više od bilo koje strane u konfliktima sličnih proporcija, u državu koja sprovodi genocid. U međuvremenu, teroristi i članovi Hamasa, koji javno govore o svojim namerama da istrebe Jevreje, postaju „borci za slobodu“.

Laži tog tipa zastupaju ekstremni levičarski aktivisti i islamski anti-izraelski propagandisti, kao i radikalni akademičari. Novi antisemiti tvrde da „međunarodni cionizam vlada Londonom, Moskvom i Vašingtonom“. Oni prefinjeniji samo govore da je „Izrael glavni uzrok nasilja u svetu“, ili da će „kultura nasilja koju gaje Izrael i Jevreji na kraju uništiti čovečanstvo“. Stari antisemiti su govorili o „međunarodnom jevrejstvu“, dok novi antisemiti pričaju o „međunarodnom cionizmu“, ili o „Izraelu“. Poruka je potpuno ista. Nacistička propaganda je tvrdila da je „Jevrejin najveća pretnja čovečanstvu“, a to je upravo ono što se papagajski ponavlja danas o Izraelu, cionizmu, a ponekad i o Jevrejima kao celini.

Važno je naglasiti da je sve to izraz delovanja marginalnih antisemitskih elemenata. Vrlo je malo onih koji se spuštaju do tog nivoa besnila. Ozbiljnija je činjenica što, a to je ironija, demokratska era koja zastupa i podržava slobodni protok ideja – čak i onih najodvratnijih i bezvrednih – u suštini odgaja, pojačava i omogućava lažima da odnesu prevagu. Ankete na Zapadu pokazuju da skoro 40% ispitanika veruje da je Izrael opasnost po

svetski mir.²⁵ Razotkrivanje najnovije inkarnacije Velike laži, pokazivanje njene suštine je neophodno, pošto već znamo kakve užasne posledice ona može da ima.

Ovde je od značaja komplikovano pitanje veze između antisemitizma i anti-cionizma, ali ono leži izvan parametara ove knjige. Jedna je stvar, međutim, jasna: anti-cionistička i anti-izraelska propaganda sledi potpuno isti obrazac kao što je bio slučaj sa nacističkom antisemitskom propagandom. Velike laži iz onog perioda su se vratile na pozornicu u skoro istom obliku, i sada uživaju u svom zastrašujućem procvatu.

Neke laži koje se pojavljuju u globalnim medijima odnose se isključivo na priču o Izraelu. Na primer, 2013. godine je *Independent* objavio članak o hrišćanima u muslimanskom svetu. Ovo pitanje zaista zaslužuje veliku diskusiju. Stotine hiljada hrišćana trpe progone po celom muslimanskom svetu, stotine su već ubijene. Izrael je jedino mesto na Bliskom Istoku na kome hrišćanska zajednica cveta. Pa ipak, članak je bio posvećen situaciji hrišćana u Izraelu, slikajući je kao progon hrišćana. Te su novine čak dodale i veliki naslov kojim se od Princa Čarlsa zahteva da se založi za njih.²⁶ U članku je bilo toliko laži i obmanjujućih tvrdnji da je zahtevao oštar odgovor.²⁷

Laži tog tipa, koje se svakodnevno pojavljuju, zaista zaslužuju da se o njima napiše posebna knjiga. Ova će se knjiga, međutim, manje fokusirati na njih, pošto postoji jedan broj web-sajtova koji su usmereni specifično na odbacivanje takvih optužbi (kao što je CAMERA, Honest Reporting i „Elder of Zion“ u SAD, Presspectiva u Izraelu, i BBCwatch i CIFwatch u Britaniji).²⁸ Oni razotkrivaju laži, ali je problem u tome što su stotine hiljada, možda i milioni ljudi već pročitali originalne članke, a možda samo nekoliko hiljada i tekstove koji ih poriču.

Independent je 2014. godine izvestio o tome da „država Izrael drži u zatvoru palestinsku decu, u otvorenim kavezima tokom zime“.²⁹ To stvara sliku o gadnom sadizmu i stavlja Izrael na isti nivo na kome su bili nacisti „a što takođe podseća na slike ISIS-ovih zatvorenika u kavezima“. Istina je da je to imalo vrlo malo veze sa palestinskim zatvorenicima, a nikako sa decom. Ti su ljudi u toku nekoliko meseci u kavezima na otvorenom čekali na prevoz. Radilo se, zapravo, o praksi čuvanja pritvorenika koji čekaju na prevoz do suda, u otvorenim ćelijama, po nekoliko sati, u jednom od zatvora u Izraelu. A telo koje se žalilo na proceduru bilo je Kancelarija javnog tužioca izraelskog Ministarstva pravde, koja pruža pravnu pomoć onima kojima je ta pomoć potrebna.³⁰

Nevladina organizacija koja se bavi ljudskim pravima donela je tu priču, uz potpuno iskrivljavanje originalnog izveštaja, a urednik novina je

dodao još neke izmene – što je dovelo do optužbe Izraela za „sadizam“. Držanje zatvorenika na opisan način je već promenjeno – zahvaljujući kritikama unutar Izraela – ali *Independent* nije objavio ispravku ili demanti. I tako će, u svom sledećem članku koji će napisati neki anti-izraelski aktivista ili akademičar, autor moći da citira još jedan izvor koji se bavi izraelskim „sadističkim“ procedurama protiv palestinske dece.

Taj se ciklus stalno iznova ponavlja. Opisani slučaj samo je jedan primer onoga što se događa sa govorom o ljudskim pravima, kojim dominiraju laži. Te priče nemaju nikakve veze sa odbranom ljudskih prava. Umesto toga one se fokusiraju na demonizaciju jedne zemlje, čije ponašanje sigurno u nekim slučajevima ugrožava ljudska prava, ali neuporedivo manje nego što je slučaj u zemljama koje su u sličnoj situaciji.

Svi sukobi tokom poslednjih decenija doneli su nedužne žrtve, i svi savremeni konflikti sa sobom nose kršenje ljudskih prava, ali se od svih njih samo Izrael neprekidno izdvaja i obeležava. U izveštaju Misije UN o sukobu u Gazi iz 2009. godine, takođe poznatom kao Goldstonov izveštaj, kaže sa da, mada Izrael ima pravo da odgovori na napade na svoje građane, taj odgovor je bio „neproporcionalan“. Činjenica je da je istina suprotna tome. Izraelski odgovor je bio potpuno proporcionalan (videti Poglavlje 15), dok je poplava publikacija koje su ocrnjivale Izrael bio jasan primer neproporcionalnosti.

Jedan od argumenata koji se često čuje u javnom govoru je da oni koji brane Izrael svaku „kritiku Izraela prebacuju na polje antisemitizma“. Isti novinar koji je napisao onaj obmanjivački članak o progonima hrišćana u Izraelu, potegao je i ovaj argument. Raniji malezijski premijer Mahatir Mohamad je objavio istu takvu neosnovanu optužbu, pošto je 2003. godine dobio kritike za svoje antisemitske napomene u pozdravnom govoru na otvaranju sednice Organizacije islamske konferencije (OIC, sada pod nazivom Organizacija za islamsku saradnju).³¹

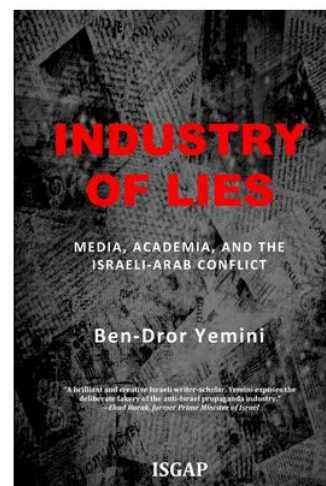
Važno je napomenuti da taj problem nema nikakve veze sa kritikama. Problem je u tome što je to laž. Članak u *Independent*-u i Mahatirova izjava odlični su primeri postojećeg problema: širenje antisemitskih i anti-izraelskih laži, i krvne klevete, pod zastavom slobode govora i „legitimne kritike“.

Do sada navedeni primeri laži ne čine potpuni spisak, a njihova klasifikacija nije konačna. Ima laži koje spadaju u više kategorija, i još mnogo onih koje zahtevaju da se za njih uspostave potpuno nove kategorije. Međutim, njihov kumulativni rezultat je jedna od najvećih intelektualnih prevara tokom poslednjih decenija. Kada se radi o Izraelu, laž postaje istina, a istina postaje laž.

Napomene

1. “The Failure of the American Jewish Establishment,” (Neuspeh američkog jevrejskog establishmenta) New York Review of Books, June 10, 2010.
2. Benjamin Netanyahu, *A Place among the Nations* (Mesto među nacijama) (New York: Bantam, 1993).
3. “Address by PM Netanyahu at Bar-Ilan University,” (Govor premijera Netanijahua na Univerzitetu Bar-Ilan) June 14, 2009 available at http://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2009/Pages/Address_PM_Netanyahu_Bar-Ilan_University_14-Jun_2009.aspx.
4. “We believe the establishment of a Palestinian State on the West Bank would be destabilizing and harmful to the peace process.” (Smatramo da bi osnivanje palestinske države na Zapadnoj obali bilo destabilizujuće i da bi naštetilo mirovnom procesu) See “Republican Party Platform of 1980,” The American Presidency Project, July 15, 1980, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=25844>.
5. Pogledati <http://blog.unwatch.org/index.php/2012/12/27/this-years-tally-21-u-n-resolutions-onisrael-4-on-rest-of-world-combined>.
6. Pogledati <http://www.unwatch.org/un-to-adopt-20-resolutions-against-israel-3-on-rest-of-the-world>.
7. Claudia Rosett, “Don’t Let Iran on the Human Rights Council,” (Ne puštajte Iran u Savet za ljudska prava) Forbes, February 11, 2010.
8. Hillel Neuer, “UN condemns Israel 6 times, declares ‘Year of Palestine,’” (UN osudile Izrael 6 puta, obznanile “Godinu Palestine”) Times of Israel, November 27, 2013.
9. Pogledati <http://cifwatch.com/2012/01/08/the-guardians-continuing-obsession-with-israel-by-the-numbers>.
10. Pogledati <http://www.btselem.org/statistics/fatalities/after-cast-lead/by-date-of-event/wb-gaza/palestinians-killed-by-israeli-security-forces>.
11. Pogledati http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/world/20120204_afghan_civilians_deaths.Pdf
12. Pogledati https://docs.google.com/spreadsheet/ccc?key=0AonYZs4MzIzbcGhOdG0zTGIEWk_VPa_nRFUIJZNW8wZiic#gid=0.
13. Primer tog tipa publikacije, pogledati Max Blumenthal, *Goliath — Life and Loathing in Greater Israel* (Život i prezir u Velikom Izraelu) (New York: Nation Books, 2014).
14. “After escaping war, asylum seekers in Sweden now face arson attacks,” (Pošto su pobjegli od rata,

- tražiocu azila u Švedskoj sada su suočeni sa podmetnutim požarima) Reuters, November 2, 2015.
15. "Woman who defied 300 neo-Nazis at Swedish rally speaks of anger," (Žena koja se suprotstavila pred 300 neo-nacista, priča o ljutnji) Guardian, May, 2016.
 16. Za 2013, videti <http://www.votes-19.gov.il/-nationalresults>; za 2015, vid. <http://WWW.votes20.gov.il>.
 17. Top UN Official Richard Falk Accuses Israel of Targeting Palestinians with "Genocidal Intent," (Visoki funkcioner UN optužuje Izrael za ciljanje Palestinaca sa genocidnim namerama) UN Watch, December 17, 2013, <http://secure.unwatch.org/site/apps/nInet/Content2.aspx?c=bdKKISNqEmG&b=1316871&ct=13506731>.
 18. "Palestinians killed by Israeli security forces in the Occupied Territories, after operation Cast Lead," (Palestinci ubijeni od strane izraelskih bezbed-nosnih snaga na okupiranim teritorijama, posle-operacije Livenoolovo) B'Tselem, http://www.btselem.org/statistics/fatalities/after-cast-lead/by-date-of_event/wb-gaza/palestinians-killed-by-israeli-security-forces.
 19. Primere takvih rezimea i analiza u istraživanjima Instituta za cionističke strategije videti u Post-Zionism in Academia [in Hebrew] (Jerusalem, 2010), <http://izsvideo.org/papers/PostZionismAcademia2010.pdf>.
 20. Martin Kramer, "MESA Culpa," Middle East Quarterly 9, no. 4 (Fall 2002), pp. 81-90.
 21. Kramer, Ivory Towers.
 22. Joel Fishman, "The Big Lie and the Media War against Israel: From Inversion of the Truth to Inversion of Reality," (Velika Laž I medijski rat protiv Izraela: Od izokrenute istine do izokrenute stvarnosti) Jewish Political Studies Review 19, nos. 1-2 (Spring 5767/2007); Jeffrey Herf, "The 'Jewish War': Goebbels and the Anti-Semitic Campaigns of the Nazi Propaganda Ministry," ('Jevrejski rat': Gebels I antisemitske kampanje nacističkog mionistarstva propagande) Holocaust and Genocide Studies 19, no. 1 (2005), pp. 51-80.
 23. The Germans exploited a book called Germany Must Perish! published in 1941 by a Jew, Theodore Kaufman, who called for the emasculation of the Germans in order to bring world peace. Obviously, there was no connection between this Jew and any Jewish institution. (Nemci su zloupotrebili knjigu 'Nemačka mora nestati!' koju je 1941. napisao Jevrejin, koji je pozvao na štrojenje Nemaca da bi svet mogao da živi u miru. Očigledno nije bilo nikakve veze između tog Jevrejina i bilo koje jevrejske institucije)
 24. Fishman, "Big Lie." (Velika laž)
 25. Manfred Gerstenfeld, "The Inversion of the Holocaust in Europe," (Izvrtnje Holokausta u Evropi) Mida, April 18, 2015.
 26. "Will Prince Charles, the 'Defender of Faiths', stand up for Christians in Israel?," (Da li će se princ Čarls, 'Branitelj vera', zauzeti za hrišćane u Izraelu?) Independent, December 19, 2013.
 27. Pogledati <http://elderofziyon.blogspot.co.il/2013/12/outrageous-anti-israel-article-in.html#.UtrTmPTA6IU>.
 28. Pogledati <http://www.camera.org>; <http://elderofziyon.blogspot.co.il>; <http://honestreporting.com>; <http://www.presspectiva.org.il>; <http://bbcwatch.org>; and <http://cifwatch.com>.
 29. "Israel government 'tortures' children by keeping them in cages, human rights group says," (Grupa humanitaraca kaže da Izrael 'muči' decu tako što ih drži u kavezima) Independent, January 1, 2014.
 30. Public Defender's Office, "Cessation of keeping prisoners in cages following intervention by the Public Defender's Office," (Iz kancelarije javnog pravobranioca: 'Prestanak držanja zatvorenika u kavezima, posle intervencije Javnog pravobranioca) December 27, 2013 [in Hebrew], <http://index.justice.gov.il/Units/Sanegoria/Ziborit/News/Pages/Kluyim.aspx>.
 31. "... the press belongs to the Jews and their power is so great that people are afraid to criticize them." ("... štampa pripada Jevrejima i njihova je moć tolika da se ljudi plaše da ih kritikuju) Videti "Mahathir denies Bush rebuke," (Mahatir odbacuje Bušov prekor) BBC, October 26, 2003.

Gornji tekst je 1. glava knjige *Industrija laži*
Ben Dror Jeminija.
Knjigu je preveo Brane Popović.

Tijana Sorgić

Sporazum sa Iranom

Reperkusije sporazuma sa Iranom, državom koja koordinira i finansira terorizam, na bezbednost Izraela i globalnu bezbednost

Ajatola Rukola Homeini (Ayatollah Ruhollah Khomeini) je 1942. godine, pre Islamske revolucije izložio svoju predstavu o osvajanju sveta kroz radikalno islamističko poimanje svetog rata: „Oni koji izučavaju džihad će shvatiti zašto će islam osvojiti čitav svet.“¹, međutim komunisti Tudeh partije i demokrate nisu shvatili gravitet njegovih radova i zamisli. Sve političke struje su bile saglasne u tvrdnji da Homeini predstavlja vodeću figuru, videvši u njemu simbol protivljenja šahu, što je zapravo predstavljalo otelovljenje njihove želje u tom trenutku. Nakon što je teheranski nedeljnik objavio njegovu fetvu, u kojoj je nazvao šaha tagutom (taghut), izaslanikom đavolje moći, usledile su demonstracije u kojima je hiljade mula i religioznih izašlo na ulice.² Usledili su krvavi obračuni u kojima su stradali demonstranti, što je izazvalo novi talas demonstracija po Homeinijevom receptu u kojem je zagovarao „da je islam drvo večnosti, kojem je potrebna krv mučenika da bi napredovalo“.³

Po povratku iz egzila, Homeini je ignorisao doček koji mu je priredila intelektualna elita na Univerzitetu u Teheranu, uputivši se odmah na groblje mučenika gde je održao govor, rekavši da narod očekuje islamski zakon u Islamskoj Repub-

lici. Među prisutnima se u tom trenutku nalazio i prijatelj novinara Šire (Shirra), koji mu je u razgovoru rekao da je u tom trenutku, slušajući Homeinijev govor, shvatio da je narod jednu diktaturu zapravo zamenio drugom.⁴ Uprkos delimičnim neslaganjima sa Homeinijem, komunistička partija Irana, Tudeh, podržala je mule. Osnova ove saradnje je bilo udruživanje protiv zajedničkog neprijatelja, koje su obe strane videle u Americi i Zapadu, zapravo u demokratskim vrednostima koje su bile u suprotnosti sa rigoroznim fundamentalističkim stavovima Homeinijeve platforme. Njihova međusobna saradnja je iznedrila Basidži (Basij) organizaciju, koja je osnovana na zapovest Homeinija 25.11.1979. godine. Ova organizacija je igrala ključnu ulogu u izboru Mahmuda Ahmadedžada (Mahmoud Ahmadinejad), nakon čega je bila prisutna u svim sferama u državnim ustanovama, na univerzitetima, školama, nadgledajući ispunjavanje islamskih propisa i proganjajući neistomišljenike. Prema istraživanjima iz 2006. godine, broj članova ove organizacije je brojao šest do osam miliona ljudi.⁵

Sam čin odlaska Homeinija iz Irana i njegov povratak je, pored činjenice da je bio protivnik Šaha, imalo i dublje teološko značenje koje se ogledalo u hidžri, tradicionalnom islamskom običaju, koje su radikalni islamisti akorporirali svojoj ideološkoj platformi i koje zahteva da se islamski vernik povuče iz društva ukoliko se to razlikuje po moralnom kodu u odnosu na vernika. To povlačenje iz društva, koje je, prema mišljenju vernika koji sprovodi hidžru, korumpirano, može ići do stepena egzila, pri čemu vernik ima obavezu da se nakon nekog vremena vrati u društvo i uništi neprijatelja. Obaveza hidžre predstavlja asketski čin, čiji motivi ne mogu biti fundirani u pronalazenju boljih uslova za život, već se isključivo sprovodi u cilju očuvanja vere i obračuna sa neprijateljima pri povratku u zemlju, nakon okončanja perioda povlačenja iz društva.⁶ Homeini je u kratkom vremenskom intervalu nakon povratka u Iran proglasio osnivanje Ministarstva za moralno rukovodstvo, sa ciljem uspostavljanja neprikošnosti islama u svim društvenim segmentima, usklađivanja zakona sa islamskim zakonom, uništenja redakcija časopisa i izdavačkih kuća koje su smatrane neprikladnim i iskorenjivanja bilo kakvog vida demokratije, koje je Homeini smatrao produktom „amoralnog“ Zapada. Nakon toga su usledile masovne demonstracije u kojima je okupljena masa krenula u borbu protiv svega što nije

¹ Schirra, Bruno (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 122

² Ibid., 118-122

³ Schirra, Bruno (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 120

⁴ Ibid., 99

⁵ Nirumand, Bachman (2006) *Iran: Die drohende Katastrophe*, Kippenheuer & Witsch, Köln, 86-87

⁶ Taheri, Amir (1993) *Morden für Allah: Terrorismus im Auftrag der Mullahs*, Droemersch Verlaganstalt Th. Knaur Nachf., München, 341-342

ispunjavalo striktno islamističke kriterijume i prva na udaru su bila ženska prava. Masa konzervativnih muškaraca i žena se obrušila na žene koje nisu nosile odeću u skladu sa Homeinijevim novim društvenim poretom, uzvikujući parole „ili ferdža na glavi ili udarac u glavu“. One koje su se usudile da, uprkos novoj realnosti uspostavljenoj u Islamskoj revoluciji istraju u nošenju takve odeće, bile su izložene bacanju kiseline u lice.⁷ Iransko društvo je nakon Islamske revolucije bilo primorano da živi u skladu sa Homeinijevom islamističkom platformom i svaki vid individualizma i filozofskog promatranja realnosti je bio strogo kažnjavao. Takvu realnost najbolje reflektuje mišljenje jednog od najvažnijih učitelja iz šiitske tradicije Muhamada Bakir Madžlisija (Muhammad Baqir Majlisi), koji je smatrao da „svaki čovek koji razmišlja odašilje Satanine signale“.⁸

Ubrzo su bili uspostavljeni šerijatski sudovi sa verskim sudijama i ukinut je zakon iz 1967. godine, koji je ženama osiguravao prava i slobode za koji se borila princeza Ašraf (Ashraf), sestra bliznakinja Mohamada Reze Pahlavija (Mohammad Reza Pahlavi), koja je i sama radila na konstruisanju te platforme u svojoj iranskoj organizaciji za prava žena.⁹ Ženama je bio zabranjen pristup određenim studijama i zanimanjima. Kazna kamenovanja žena do smrti je ponovo uvedena i granica za sklapanje braka je spuštena na starosnu granicu od devet godina.¹⁰ Mnoge žene, koje su u demonstracijama nosile hidžab izražavajući protest prema Pahlaviju i Zapadu, bile su neprijatno iznenađene kada je Homeinijevom odlukom hidžab postao obavezan. Žene iz liberalnih i levičarskih krugova su do 1980. godine pokušavale da pruže otpor, ali je nakon toga svaki vid protivljenja bio ugušen. Nošenje karmina je bilo kažnjavano uklanjanjem karmina sa usana žiletom.¹¹

Ogroman broj dece iz Basidži (Bassidschi)¹² odreda koji je stradao prilikom samoubilačkih akcija govori o ideološkoj zloupotrebi dece u Homeinijevoj politici. Iranski nedeljnik je ovim rečima opisao užasnu smrt dece: „Pre je čovek mogao videti decu... koja su išla preko minskih polja, njihove oči nisu videle ništa, njihove uši nisu čule ništa. Nakon par trenutaka je čovek mogao da vidi

oblake prašine. Kada bi se prašina spustila, nije više bilo traga deci. Negde daleko u poljima su ležali razneseni komadi mesa i kostiju. Kasnije se ova metoda usavršila. Deca su bila zavijana u tepih pre ulaska u minsko polje i kotrljanja po zemlji, da se njihovi delovi tela ne bi raspršali posle detonacija mina i da bi mogli da ih sahrane.“¹³ Nakon žrtvovanja dece koje je Homeini iskoristio kao oruđe za čišćenje minskih polja i nakon približno milion ljudi stradalih u ratu, u Iranu je uveden teror u cilju držanja stanovništva u pokornosti. Homeini je napisao fetvu kojom je naredio ubijanje 10 hiljada političkih zatvorenika, među kojima su bila deca, žene i muškarci. Ovom smrtnom kaznom je bila obuhvaćena omladina, osuđenice zbog neislamskog ponašanja i svi koji su bili osumnjičeni da su sarađivali sa opozicijom. Pošto se po šerijatu smatra da device nakon smrti odlaze direktno u raj, da bi se to sprečilo, devojke su bile podvrgnute proverbi himena i silovane od strane stražara, ukoliko bi se ustanovilo da su nevine.¹⁴

U fokusu Homeinijevog životnog koncepta, koji su njegovi politički naslednici preuzeli i negovali nakon njegove smrti, što je zapravo i uslovljavalo njihov dolazak na vlast, bila je šiitska islamistička doktrina. Šiitski islam se prema broju vernika svrstava u drugi ogranak islama. Specifičnost šiita je oblikovana u svetlu događaja koji su obežili Prvi građanski rat (656-661), a potom i Drugi građanski rat (680-683). Razlog započinjanja Prvog građanskog rata je bilo nezadovoljstvo i pobuna koji su rezultovali ubistvom trećeg halife, Osmana 656. godine. Nakon njegovog ubistva su stanovnici Medine imenovali Alija ibn Abu Taliba, Muhamedovog zeta, čemu se suprotstavio jedan deo zajednice iz Osmanovog plemena iz klana Omajada, kojima se pridružilo i pleme Kurejš, uključujući Muhamedovu ženu Aišu i dvojicu njegovih prvih sledbenika, al Zubejra ibn al Avama i Talhu ibn Ubejdulaha. Etimologija reči šiiti dolazi od naziva Šijat Ali, što na arapskom označava pristalice Alija. Diferencijacijski proces koji je započet neslaganjem usled imenovanja Alija se, nakon ubistva trećeg halife, produbljivao u daljem sledu događaja. Jedan od tih događaja je bilo i ubistvo Alija od strane male frakcije unutar

⁷ Nirumand, Bachman (2006) *Iran: Die drohende Katastrophe*, Kippenheuer & Witsch, Köln, 85-86

⁸ Taheri, Amir (1993) *Morden für Allah: Terrorismus im Auftrag der Mullahs*, Droemersch Verlaganstalt Th. Knaur Nachf., München, 209

⁹ Gronke, Monika (2003) *Geschichte Irans: Von der Islamisierung bis zur Gegenwart*, Verlag C.H. Beck oHG, München, 115

¹⁰ Halper, Louise, *Law and Women's Agency in Post-Revolutionary Iran*, URL: <http://www.law.harvard.edu/students/orgs/jlg/vol28/halper.pdf>, (19.9.2015)

¹¹ Moghadam, M. Valentine, *Women in the Islamic Republic of Iran: Legal Status, Social Positions, and Collective Action*, URL:

<https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/ValentineMoghadamFinal.pdf>, (19.9.2015)

¹² Scholl – Latour, Peter (1991) *Das Schwert des Islam: Revolution im Namen Allahs*, Wilhelm Heyne Verlag GmbH & Co. KG, München, 11

¹³ Schirra, Bruno (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 129

¹⁴ Ibid., 167-171

njegovih pristalica, pod nazivom haridžiti (otpadnici), čime započinje istorijski period Omajadskog halifata (661-750). Poslednji u nizu determinišućih događaja predstavlja i ubistvo Al Huseina, Alijinog mlađeg sina i njegove porodice 680. godine u Kerbeli, koje su izveli Omajadi usled razmirica i suprotnih stavova oko vođenja umeta.¹⁵ Ovo su bili ključni događaji koji su oblikovali šiite kao poseban ogranak islama. Sentiment koji je budilo sećanje na istorijske događaje i sukobe sa Omajadima, oblikovao je svest o razlikama između šiita i sunita, koje i danas važe. Proces preobraćenja iranskog stanovništva na šiizam je trajao čitav vek i predstavljao je odluku na državnom nivou koju je u šesnaestom veku doneo šah Ismail, prvi vladar Safavidskog carstva. Odluka Safavida da šiizam proglaše zvaničnom religijom imala je distinktivnu prirodu, ogledala se u razlikovanju od naroda, kao i od sunita oličenih u Osmanlijama. Ustoličenje isne ašari tj. šiizma dvanaestog imama, kao zvanične religije Irana, započeto je dovođenjem šiitskih verskih učenjaka iz Sirije, Bahreina, Arabije i Iraka. Safavidi su koncipirali Iran prema centralističkom ustrojstvu, pozicionirajući ulemu ("naziv za muslimanske verske učenjake i visoka sveštena lica"¹⁶) u pravcu učvršćivanja svoje vlasti nad istom i normalizacije odnosa. Safavidi su ulagali mnogo finansijskih sredstava u otvaranje škola za učitelje, kao i u šiitska svetišta, što se može videti na primeru šaha Abasa, koji je obnovio svetišta Kom i Mašad. Takođe su građena svetišta posvećenja očuvanju sećanja na imame, pod nazivom imamzade, kao i svetišta posvećena Huseinu i Hasanu, pod nazivom imambare. Međutim, nezadovoljstvo uleme činjenicom da je lik safavidskog šaha bilo otelovljenje predstavnika dvanaestog imama sve izraženije, do granice povlačenja i javnog pokazivanja prezira. Naime, uleme su želele za sebe ekskluzivno pravo na najvišu religijsku vlast u Iranu, smatrajući se jedinim predstavnikom imama.¹⁷

Odnos uleme prema predstavnicima vlasti je u krajnjoj fazi rezultirao materijalizacijom Islamske revolucije 1979. godine, kada su mule na čelu sa Ajatolom Homeinijem uspostavile teokratski sistem, zasnovan na mehanizmima koji idu u prilog njegovog očuvanja, bez mogućnosti alteracije, koji je na snazi i danas. Ovaj oblik vladavine počiva na načelu „Vilajat-i-fakih“¹⁸ koji predstavlja vladavinu islamskih pravnika tj. teologa. Događaj koji je

posebno uticao na osnaživanje položaja mula je bila pobjeda usulijske verskopravne škole nad ahbarijskom. Usulijska verskopravna škola je apostrofirala idžtihad, analizu zasnovanu na razumu. Naziv ove škole dolazi od izraza usul al fikh, koji označava pravna načela. Pobjedu nad ahbarijskom školom je izvojevala na čelu sa Agom Muhamedom Bakrom Bihbahanim (170-1793). Tom odlukom su teolozi postali ključne figure u životu šiita. Svaki stanovnik je bio u obavezi da angažuje zastupnika koji bi umesto njega praktikovao idžtihad. Učenjak koji je licu, koje nije bilo osposobljeno za idžtihad, pružao te usluge nazivao se „primer za ugled“. Vernici su na taj način pružali teozolima sve veće ingerencije u iranskom društvu. Praksa koja je podrazumevala postojanje više ovakvih primera za ugled tj. visokopravnih verskih stručnjaka je u devetnaestom veku zamenjena institucijom jednog visokopravnog verskog stručnjaka i prvi takav teolog je bio Šejh Murtada Ansari (1800-1864).¹⁹ Ovakvo pozicioniranje verskopravnih stručnjaka rezultovalo je vladavinom teologa u današnjem Iranu.

Šiiti veruju u vraćanje dvanaestog imama, čiji dolazak je uslovljen haosom, svetim ratom i Sudnjim danom. Verovanje koje oblikuje svest šiitskih vernika je da dvanaesti imam živi među ljudima i da u susretima sa njima ne otkriva svoj identitet. Veruju da je život dvanestog imama od njegovog rođenja bio praćen čudima. Prema šiitskom verovanju je dečak odmah nakon svog rođenja klekao, uperio drugi prst svoje desne ruke ka nebu i izrekao blagoslov Bogu, Muhamedu i njegovoj porodici.²⁰ Tetka dvanaestog imama predstavlja svedoka koji govori o tome da je on rođen obrezan i sa natpisom na desnoj ruci koji glasi: „Istina je stigla na zemlju. Neznanje će nestati, za njega više ne postoji mesto.“²¹

Pozivi iranskih zvaničnika na uništenje Izraela

Pored propovedi protiv Zapada, Homeini se u svojim radovima iz 1970. godine fokusirao na prevazilaženje konflikta između šiita i sunita u cilju uništenja Izraela. U poruci, koju je 8.8.1979. godine objavio teheranski nedeljnik Etela, Homeini je izjavio: „U ime milostivog Boga. Godinama sam upozoravao muslimane sveta o opasnosti koja dolazi iz Izraela. Izrael je ovih dana pojačao repre-

¹⁵ Espozito, L. Džon (2002) *Oksfordska istorija islama*, Clio, Beograd, 28-30

¹⁶ Božović, Rade i Simić, Vojislav (2010) *Rečnik islama*, 204

¹⁷ Espozito, L. Džon (2002) *Oksfordska istorija islama*, Clio, Beograd, 384-390

¹⁸ Božović, Rade i Simić, Vojislav (2010) *Rečnik islama*, 208

¹⁹ Espozito, L. Džon (2002) *Oksfordska istorija islama*, Clio, Beograd, 545-546

²⁰ Konzelmann, Gerhard (1979) *Die Schiiten und die islamistische Republik*, F.A. Herbig Verlagsbuchhandlung, München, 191

²¹ Ibid., 192

siju nad našom palestinskom braćom... Pozivam sve muslimane sveta da proglase poslednji petak devetog meseca Ramadana za Al Kuds dan i da pokažu svoju internacionalnu muslimansku solidarnost u cilju podrške legitimnog prava muslimanskog palestinskog naroda. Molim se svemoćnom Bogu za pobeđu muslimana nad bezbožnicima.²² Nakon ove poruke se u Teheranu okupilo tri i po miliona demonstranata, dok je u provincijama demonstriralo 4 do 5 miliona ljudi, koji su zapalili izraelsku zastavu i zahtevali uništenje Izraela. Homeinijevu molbu za proslavljanje Al Kuds dana su takođe prihvatile šiitske i sunitske zajednice u zemljama Zapada. Tako je uspostavljen internacionalni muslimanski Al Kuds dan kojim se poziva na uništenje Izraela. Tog dana je hiljade muslimana svuda u svetu izlazilo na ulice skandirajući parole kao što su „smrt Izraelu“ i „smrt Jevrejima“. Al Kuds dan se od tada obeležava svake godine sa istom porukom koja poziva na uništenje Izraela. Homeini je izložio svoj predlog o ratu protiv Izraela, kao i protiv svih koji podržavaju Izrael, na okupljanju šiitskih i sunitskih radikalnih islamističkih organizacija iz trideset zemalja 4.2.1985. godine. Na tom okupljanju je rekao da su se Jevreji i hrišćani borili protiv širenja islama i da su i sada zajedno i da predstavljaju opasnost za muslimane.²³ Na sastanku kojem su prisustvovali muslimanski predstavnici svih zemalja, Homeini se prisutnima obratio sledećim rečima: „Braćo, nemojte sedeti kod kuće, tako da vas neprijatelj može napasti. Idite u ofanzivu i znajte da se neprijatelj neće povući... Nemojte se zadovoljiti samo učenjem naroda o pravilima molitve i posta... Zašto ne recitujete sure o Kitalu? Zašto propovedate samo sure koje govore o milosti?... Kur'an nas uči da se ophodimo kao braća samo prema onima koji su muslimani i koji veruju u Alaha. Uči nas da se drugačije ophodimo prema drugima, uči nas da se borimo protiv njih, da ih utamničimo i ubijamo.“²⁴

Nakon Homeinijeve smrti, na njegovo mesto je 1989. godine došao Ajatola Ali Kamenei (Ayatollah Ali Khamenei).²⁵ U prilog tome da je Kamenei nastavio Homeinijevu politiku prema

²² Konzelmann, Gerhard (1979) *Die Schiiten und die islamistische Republik*, F.A. Herbig Verlagsbuchhandlung, München, 142

²³ Bruno Schirra (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 144

²⁴ Bruno Schirra (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 146

²⁵ Teitelbaum, Joshua; Lt. Col. (ret) Segall, Michael (2012) *The Iranian Leadership's Continuing Declarations of Intent to Destroy Israel*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 6

²⁶ Ibid., 6

Izraelu govori njegova propoved koju je prenela iranska televizija 15.12.2000. godine, koja glasi: „Stav Irana, koji je prvo izrazio Imam (Homeini) i ponovili ostali, je da rak zvani Izrael mora biti iskorenjen iz regiona.“²⁶ Godinu dana kasnije, na internacionalnoj Konferenciji za podržavanje Intifade, Kamenei je potvrdio i naglasio želju Irana o brisanju Izraela iz regiona: „...većiti predmet Irana predstavlja eliminacija Izraela iz regiona.“²⁷ Stav o Izraelu kao raku je zadržao i ponovio i deceniju kasnije prilikom godišnjice smrti Homeinija: „Izrael je rak. Dakle, šta se radi sa rakom? Pored odstranjivanja raka, koji drugi lek posto-ji... Imam (Homeini) nije razmotrio tuđe mišljenje. Ovo je bila njegova logika. Ova izjava nije samo slogan.“²⁸

Generacije koje su rasle u to vreme su već stasale i nakon njegove smrti imale ambiciju da povrte Homeinijev pravac u potpunosti. Jedan od njih je bio i Mahmud Ahmadinedžad. On je kao vojniki Revolucionarne garde i član Odreda smrti²⁹, od svoje mladosti odrastao uz Homeinijevu ideju i imao želju da ponovo oživi autentičnu Homeinijevu ideologiju. Obrćajući se publici na Konferenciji pod nazivom *Svet protiv cionizma*, potvrdio je Homeinijev stav sledećim rečima: „Naš dragi Imam (Homeini) je naredio da režim koji je okupirao Jerusalim (Izrael) mora biti obrisan sa stranice vremena“³⁰ dok mu je oduševljena publika frenetično kličala: „Našom dušom, našom krvlju ćemo se za tebe boriti, našom dušom, našom krvlju ćemo za tebe umreti“³¹ Ove reči koje mu je publika uputila bile su od izuzetne važnosti jer je upravo u njima Ahmadinedžad prepoznao identičnu simboliku čitavog konstrukta o oživljavanju Homeinijeve vizije, koji je nosio u sebi. Poruke okupljenih su predstavljale moralni kod njegovog bića, koje je bilo neotuđivi deo Homeinijeve ideologije.

Mahmud Ahmadinedžad nije bio jedini koji je zagovarao uništenje Izraela. Politiku uništenja Izraela i Zapada zagovara mnoštvo iranskih zvaničnika već decenijama unazad počevši od 1979. godine. Akbar Hašemi Rafsandžani (Akbar Hashemi Rafsanjani), predsednik Islamske Republike

²⁷ Teitelbaum, Joshua (2008) *What Iranian Leaders Really Say About Doing Away with Israel*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 15

²⁸ Ibid., 8

²⁹ Schirra, Bruno (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 155

³⁰ Teitelbaum, Joshua; Lt. Col. (ret) Segall, Michael (2012) *The Iranian Leadership's Continuing Declarations of Intent to Destroy Israel*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 5

³¹ Schirra, Bruno (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 139

Iran u periodu od 1989. do 1997. godine je prilikom obraćanja 14.12.2000. godine izjavio da „...će jednog dana biti otklonjen tumor iz tela islamskog sveta... upotreba jedne jedine atomske bombe bi izbrisala Izrael sa lica zemlje, dok bi to, u isto vreme, načinilo samo izvestan stepen štete islamskom svetu. Nije nerazumno razmatrati takvu mogućnost“.³² Mohamad Katami (Mohammad Khatami), koji je došao na predsedničko mesto nakon Rafsandžanijevog isteka mandata, je takođe zagovarao ideju uništenja Izraela i izjavio 20.10.2000. godine sledeće: „Ukoliko se pridržavamo pravnih zakona, treba da mobilizujemo čitav islamski svet u cilju oštre konfrontacije sa cionističkim režimom... Ukoliko se pridržavamo Kur'ana, svi treba da budemo mobilisani u svrhu ubijanja.“³³ Ideja o uništenju Izraela preokupira kako zvanične, tako i nezvanične vojne redove Irana. General Major Hasan Firuzabadi (Hassan Firouzabadi), šef glavnog štaba iranske vojske je 15.11.2011. godine izjavio: „Cionisti: vrištite do vašeg uništenja“³⁴, dok je komandant iranske jedinice Basidži, general brigade Mohamad Reza Nakdi (Mohammad Reza Naqdi) 11.2.2011. godine izjavio: „Spakujte svoje torbe i idite. Ako nećete, more vas očekuje.“³⁵ Jedan od osnivača korpusa Iranske Revolucionarne garde, general Savafi (Safavi) je 2008. godine izjavio: „...došlo je vreme za smrtnu kaznu cionističkom režimu“³⁶, dok je komandant korpusa Islamske Revolucionarne garde, general Mohamad Ali Džafari (Mohammad Ali Jafari) rekao: „U bliskoj budućnosti ćemo biti svedoci uništenja kancerogenog mikroba Izraela od strane čvrste i sposobne ruke Hezbolaha.“³⁷

Transparentne poruke o uništenju Izraela su vidljive na Iranskim vojnim paradama. Na vojnoj paradi održanoj 22.9.2003. godine iranska dugometna raketa Shahab-3 je nosila natpis „Izrael mora biti iskorenjen i obrisan sa stranica istorije“.³⁸ Pretnje smrću upućene Izraelu od strane Irana predstavljaju, nažalost, deo današnjice poput paradiranja kamiona sa natpisom „Smrt Izraelu“ na iranskoj vojnoj paradi održanoj 18.4.2015. godine.³⁹

³² Teitelbaum, Joshua; Lt. Col. (ret) Segall, Michael (2012) *The Iranian Leadership's Continuing Declarations of Intent to Destroy Israel*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 6

³³ Ibid., 6

³⁴ Teitelbaum, Joshua; Lt. Col. (ret) Segall, Michael (2012) *The Iranian Leadership's Continuing Declarations of Intent to Destroy Israel*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 12

³⁵ Ibid., 13

³⁶ Teitelbaum, Joshua (2008) *What Iranian Leaders Really Say About Doing Away with Israel*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 16

Opasnost koju predstavlja loš nuklearni sporazum sa teokratskom Republikom Iran

Sporazum između Islamske Republike Iran, P5+1 (pet zemalja stalnih članica Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija: Rusije, Sjedinjenih Američkih Država, Kine, Velike Britanije, Francuske, Nemačke) i Evropske unije, je potpisan 14. jula 2015. godine. Iran se ovim sporazumom, između ostalog, obavezao da će održavati nivo obogaćenog uranijuma na 3.67 procenta, ali sporazum nudi brojne benefite i omogućava Iranu da za petnaest godina praktično postane legalna nuklearna sila u regionu. Testiranje unapređenih centrifuga IR-6 i IR-8 mu se odobrava nakon osam ipo godina, dok je trenutno odobren rad modela centrifuga IR-1. Od Irana se ne zahteva da uništi centrifuge za obogaćivanje uranijuma. U delu F, paragrafu 29 se navodi da je Iran u obavezi da 5.060 centrifuga prebaci u drugu halu u Natanzu. Vremenski okvir za predviđene inspekcije i kontrolu nuklearnih aktivnosti Irana iznosi 24 dana.⁴⁰

Nuklearni sporazum je loš iz više razloga. Jedan od njih je vremenski period za inspekciju koji iznosi 24 dana, što omogućava Iranu mogućnost uklanjanja dokaza koji govore u prilog njegovom kršenju. Ukidanje sankcija i omogućavanje Iranu da pristupi svoti novca u iznosu od 150 biliona dolara, predstavlja veoma rizične tačke paketa, uzevši u obzir da je Iran poznat kao država koja sponzorise terorističke organizacije. Predloženi sporazum takođe ostavlja netaknutu skoro kompletnu nuklearnu infrastrukturu Irana, osim što menja planove Irana vezane za Arak reaktor, dok sve centrifuge i nuklearna postrojenja ostaju. Međunarodna agencija za nuklearnu energiju ne može obaviti iznenadne inspekcije ukoliko posumnja da Iran krši sporazum, uprkos istorijatu kršenja prethodnih obećanja vezanih za nuklearne aktivnosti. Čak i ukoliko Iran ispoštuje sve tačke dogovora, Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija će posredstvom sporazuma legitimizovati nuklearni program Irana nakon petnaest godina, što dalje znači da će Iran nakon petnaest godina posle isteka

³⁷ Ibid., 17

³⁸ Teitelbaum, Joshua (2008) *What Iranian Leaders Really Say About Doing Away with Israel*, Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem, 13

³⁹ Times of Israel Staff and AP (18.4.2015) *Iran marks Army's Day with cries of Death to Israel, US*, URL: <http://www.timesofisrael.com/iran-marks-army-day-with-cries-of-death-to-israel-us/>, (23.9.2015)

⁴⁰ *Joint Comprehensive Plan of Action* (14.7.2015), URL: <https://assets.documentcloud.org/documents/2165399/full-text-of-the-iran-nuclear-deal.pdf>, (20.12.2015)

svih restrikcija u najkraćem roku biti u stanju da napravi nuklearnu bombu, ako se ne odluči da to učini ranije, ukoliko uzmemo u obzir mogućnosti koje su mu pružene procedurom najavljenih inspekcija od 24 dana unapred.⁴¹

Postoji čitav opus argumentacije ljudi koji zagovaraju sporazum sa Iranom, kao što je slučaj sa tvrdnjom da će bez ovog sporazuma Iran stvoriti nuklearnu bombu. Istina je da, ukoliko bi Iran stavio u pogon svih 19 hiljada instaliranih centrifuga, mogao bi u periodu od dva do tri meseca stvoriti nuklearnu bombu, ali bi takav potez najverovatnije izazvao napad na iranska nuklearna postrojenja i uništio decenije rada na nuklearnoj infrastrukturi. Drugi mit je da ceo svet podržava sporazum. Mnoge zemlje iz okruženja Irana uključujući Saudijsku Arabiju, Izrael i ostale izražavaju opravdanu strepnju povodom ovog lošeg sporazuma. Naredni mit je da će ugovor ojačati sekularne Irance. Činjenica je da će ekonomski upliv od 150 biliona dolara samo poslužiti u efikasnijem sprovođenju platforme iranske spoljne politike, koja nije menjala suštinski pravac od Islamske revolucije.⁴² Prethodno prikazani podaci o istoriji Islamske Republike i govora njihovih zvaničnika, jasno argumentuju ovu tvrdnju.

Uloga Irana u finansiranju, logistici i obuci terorističkih organizacija

Homeinijeva vizija o „borbi protiv satanske vladavine Jevreja i ratu protiv svih koji ih podržavaju... kao neverničke zemlje Zapada koje su pod patronatom „velikog Satane“ Amerike“⁴³, koja je predstavljena 4.2.1985. godine zvaničama iz trideset zemalja⁴⁴, decenijama unazad predstavlja platformu koja ujedinjuje šiitske i sunitске radikalne islamističke organizacije. Povremeno dolazi do razilaženja stavova i borbe između šiitskih i sunitских radikalnih islamističkih organizacija, ali su svi složni kada je u pitanju delovanje protiv nepri-

jatelja koje je Homeini opisao. Premijer Izraela, Benjamin Netanjahu (Benjamin Netanyahu) je u intervjuu ponudio najbolju ilustraciju ove problematike rekavši: „...svi ovi ljudi se bore oko toga ko će od njih biti kralj Brda. Ali se oko jedne stvari slažu, da će to biti islamističko brdo, da će dominirati svetom svojom veroispovešću koja ne oprašta, svojom nasilničkom ideologijom koja odbacuje modernost, ljudska prava, koja žene smatra imovinom, gde su sve manjine podređene ili eliminisane.“⁴⁵ U Ustavu Irana je transparentno naglašeno Članom 154, da Islamska Republika Iran podržava, kako se navodi, pravednu borbu ugnjetavanih naroda protiv njihovih ugnjetavača svuda u svetu⁴⁶, što je u direktnoj korelaciji sa oštrom polarizacijom unutar Ujedinjenih nacija sedamdesetih godina, kada je arapski blok insistirao na distinkciji između terorista i boraca za slobodu. Iran je kao teokratska država svojim Ustavom ostao privržen stavu da „legitimni“ ciljevi opravdavaju terorističke aktivnosti, kao što naglašava Rezolucija petog islamskog samita u Kuvajtu, u kojoj se navodi da treba praviti razliku između nezakonitih terorističkih aktivnosti od zakonite borbe potlačenih protiv okupacije bilo koje vrste. Ovaj stav su vlasti Irana zadržale uprkos Rezoluciji 1566 Ujedinjenih nacija koja navodi da terorizam ne može biti opravdan religijskim, ideološkim, filozofskim ili drugim argumentima koje pojedinac ima i time onemogućava legitimitet i legalitet terorističkih dela.

U izveštaju Centralne obavestajne agencije (CIA) iz 1986. godine se navodi da Iran podržava terorizam u cilju širenja svojih interesa i zbog religiozne obaveze izvoza Islamske revolucije u druge zemlje i borbe protiv neprijatelja.⁴⁷ Situacija se pogoršala 1989. godine, kada je Homeini proglasio fetvu protiv britanskog pisca Salmana Rušdija (Salman Rushdi) zbog njegove knjige pod

⁴¹ The American Israel Public Affairs Committee (28.7.2015) *Analysis: The Iran Nuclear Deal*, URL: <http://www.aipac.org/~media/Publications/Comms/IranOnePagers.pdf>, 4-7, (20.12.2015)

⁴² The American Israel Public Affairs Committee (28.7.2015) *Analysis: The Iran Nuclear Deal*, URL: <http://www.aipac.org/~media/Publications/Comms/IranOnePagers.pdf>, 11, (20.12.2015)

⁴³ Schirra, Bruno (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 144

⁴⁴ Ibid., 144

⁴⁵ FOX News (8.8.2014) *Exclusive: Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu on what's next in plan to dismantle Hamas*, URL: <http://www.foxnews.com/transcrip/2014/08/08/exclusive-israeli-prime-minister-benjamin-netanyahu-whats-next-plan-dismantle/>, (23.9.2015)

⁴⁶ The Washington Institute for Near East Policy (16.2.2005) *Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studies, Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace*, URL:

<https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, 2, (23.9.2015)

⁴⁷ The Washington Institute for Near East Policy (25.07.2012) Matthew Levitt Director, Stein Program on Counterterrorism and Intelligence, The Washington Institute Testimony before the U.S. Senate, Committee on Foreign Relations, Subcommittee on Near Eastern and Central Asian Affairs (2012), *Iran's Support for Terrorism in the Middle East*, URL: <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/testimony/LevittTestimony20120725.pdf>, 2, (24.9.2015)

nazivom *Satanski stihovi*⁴⁸, obavezujući vernike da ispune versku obavezu tako što će ubiti pisca. Još jedna fetva je određena od strane Irana na prvoj od par konferencija održanih u Teheranu, koje su za cilj imale skupljanje internacionalne podrške za palestinski terorizam. Fetvom, koja je proglašena na prvoj ovakvoj konferenciji, koja se održavala od 14. do 22. oktobra 1991. godine, bio je zabranjen i proglašen nezakonitim svaki diskontinuitet džihada za oslobođenje Palestine.⁴⁹

Primer krvavog potpisa Irana u istoriji terorizma, kada je Iran posredstvom terorističke organizacije Hezbolah implementirao svoje političke ciljeve, bio je masakr u Centru jevrejske zajednice AMIA u Buenos Airesu, u Argentini. Prema iranskom izvoru, Abdolgasemu Mesbahiju (Abdolghasem Mesbahi), odluka za bombardovanje zgrade Centra jevrejske zajednice je doneta na sastanku iranskih donosioca odluka. Sastanku koji je održan 14.8.1993, prisustvovali su vrhovni vođa Ali Hoseini Kamenei, bivši predsednik Ali Akbar Hašemi Rafsandžani, bivši ministar spoljnih poslova Ali Akbar Velajati (Ali Akbar Velayati), agent iranske obaveštajne službe Mosen Rabani (Mohsen Rabani), šef Kameneijevog biroa za bezbednost i obaveštajne delatnosti Mohamed Hijazi (Mohamed Hijazi) i bivši ministar obaveštajnih službi Ali Falahijan (Ali Fallahian). Argentinski sudski dokumenti ukazuju na tvrdnje argentinske obaveštajne službe da je Kamenei izdao fetvu za bombardovanje Centra jevrejske zajednice. Argentinski sudski dokumenti su takođe ukazali da se pripadnici Hezbolaha obučavaju u iranskim kampovima. Iranska veza za sprovođenje fetve je bio Imad Mugnije, kome je realizacija ovog „zaključ-

ka iz oblasti verskog ili svetovnog života, utemeljenog na verskom pravu (fikh) ili šerijatu“⁵⁰, direktno bila prosleđena od strane bivšeg ministra obaveštajnih službi, Falahijana. Rabani, iranski tajni agent, koji je bio jedan od prisutnih na sastanku je radio sa Imadom na ovom zadatku i u svrhu orkestriranja napada kao paravan koristio iranski Kulturni biro iranske ambasade u Buenos Airesu.⁵¹ Prilikom bombardovanja zgrade AMIA koje se dogodilo 18.7.1994. godine, ubijene su 84 osobe, dok je preko dvesta bilo ranjeno, kada se bombaš samoubica razneo u kombiju punom eksploziva.⁵² Još jedan primer saradnje iranskih obaveštajnih agenata i članova Hezbolaha je teroristički napad na Kobar (Khobar) kule u Saudijskoj Arabiji, koji se dogodio u junu 1996. godine. Sastanci vezani za ovaj napad su održavani u iranskoj ambasadi u Damasku. Teroristički napad, koji je orkestrirao Iran je ovom prilikom bio usmeren protiv Saudijske Arabije i Amerike.⁵³

Tesna saradnja između šiitskih i sunitskih radikalnih islamističkih terorističkih organizacija pod patronatom Irana je primenjivana početkom druge Intifade, kada je Iran dodelio ulogu Imadu Mugnijeu da pomogne palestinskim terorističkim grupama, posebno Hamasu i Islamskom džihadu. Hamas je za masakr, koji se dogodio na jevrejski praznik Pesah, sarađivao sa stručnjakom Hezbolaha u pravljenju bombe.⁵⁴ U napadu teroriste Hamasa, Abdel-Baset Odeha (Abdel-Basset Odeh), koji je upao u hotel Park u Netaniji i izvršio samoubilački napad, stradalo je tridesetoro ljudi, dok je više desetina ranjeno. Ovaj teroristički napad je predstavljao vrhunac palestinskog monstroziteta tokom tog meseca u kojem je, prilikom

⁴⁸ Randow, Von Gero; Ladurner, Ulrich (2006) *Die Iranische Bombe: Hintergründe einer globalen Gefahr*, Hoff man und Campe Verlag, Hamburg, 88

⁴⁹ The Washington Institute for Near East Policy (16.2.2005) *Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studies, Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace*, 8, URL: <https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, (27.9.2015)

⁵⁰ Božović, Rade, Simić, Vojislav (2010) *Rečnik islama*, društvosrpsko-iranskog prijateljstva, Batatisak, Beograd, 80

⁵¹ The Washington Institute for Near East Policy (16.2.2005) *Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studies, Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace The Washington Institute for Near East Policy*, URL: <https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, 11, (27.9.2015)

⁵² Randow, Von Gero; Ulrich Ladurner, Ulrich (2006) *Die Iranische Bombe: Hintergründe einer globalen Gefahr*, Hoff man und Campe Verlag, Hamburg, 93

⁵³ The Washington Institute for Near East Policy, Matthew Levitt Director, Stein Program on Counterterrorism and Intelligence, Testimony before the U.S. Senate, Committee on Foreign Relations, Subcommittee on Near Eastern and Central Asian Affairs (2012), *Iran's Support for Terrorism in the Middle East*, URL: <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/testimony/LevittTestimony20120725.pdf>, 2, (27.9.2015)

⁵⁴ The Washington Institute for Near East Policy, *Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studies (16.2.2005) Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace The Washington Institute for Near East Policy*, URL: <https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, 3, (27.9.2015)

⁵⁵ Raz, Sahar (27.3.2013) *We remember: 11 Years Since the Passover Massacre*, URL: <http://www.idf.il/1283-18625-EN/Dover.aspx>, (27.9.2015)

napada na civile u Izraelu, ubijeno 135 Izraelaca, dok je u toku druge Intifade sveukupno ubijeno više od hiljadu Izraelaca. Izrael je nakon ovog masakra doneo odluku o implementaciji operacije pod nazivom „Zaštitni štiti“, koja je u periodu od 29. marta do 10. maja uspešno srušila terorističku infrastrukturu u Judeji i Samariji, obračunavši se sa teroristima koji su svojim terorističkim napadima ubijali civile u Izraelu. Ovom operacijom je drastično smanjen broj napada koji su poticali iz ove oblasti.⁵⁵ Dokaz o umešanosti Irana u opremanju palestinskih terorista je vizibilan na primeru broda Karina A, natovarenog sa pedeset tona oružja u vrednosti od preko 2 miliona dolara, koji je presrela izraelska mornarica i time sprečila da ovo oružje stigne do svog odredišta tj. palestinske strane. Oružje koje je bilo na brodu se sastojalo od raketa od 107 i 102 mm i lansera sa rasponom do 20 km, protivtenkovskih lansera i minobacačkih mina od 120 mm, protivpešadijskih mina, streljačkog naoružanja, municije i ostalog. Oznake na pojedinom oružju sa broda Karina A su ukazivale da je proizvedeno u Iranu 2001. godine, kao što je to bio slučaj sa PG-7 Tandem i PG-7 Nader protivtenkovskim raketama, YM3 protivtenkovskim i YM3 protivpešadijskim minama. Za ovaj pokušaj krijumčarenja oružja je sa iranske strane ponovo angažovan Imad Mugnije, poznati ozloglašeni komandant Hezbolaha za spoljne operacije.⁵⁶

Iran je omogućio Hezbolahu finansijski priliv na godišnjem nivou od 100 miliona dolara, dok je kasnije suma novca dostigla cifru od 200 miliona. Procena izraelskih službi je da je u periodu od 2006. do 2009. godine iransko finansiranje Hezbolaha iznosilo više od milijardu dolara.⁵⁷ Palestinski obaveštajni izveštaji, do kojih su zaplenom došle izraelske vlasti, jasno su ukazivali da je 2000. godine Iran izvršio transfer od 400 hiljada dolara al-Kasam (al-Qassam) brigadi, krilu Hamasa u cilju izvođenja samoubilačkih terorističkih operacija. Konfiskovani palestinski dokument je sadržao i opis sastanka održanog 19.05.2000. godine između iranskog ambasadora u Siriji i predstavnika Islamskog džihada, Hamasa i Hezbolaha. U drugom palestinskom dokumentu iz 31.10.2001. godine je opisan drugi sastanak između Hamasa, Islamskog džihada i Hezbolaha odr-

žanog u Damasku, koji se ticao intenziviranja zajedničkih aktivnosti unutar Izraela, Gaze i Zapadne obale, koje finansira Iran. Procene kanadske obaveštajne službe o finansiranju Hamasa od strane Irana ukazuju da finansiranje Hamasa na godišnjem nivou iznosi između 3 i 18 miliona dolara. Prema svedočenju stručnjaka u slučaju Diana Kampuzano (Diana Campuzano) obelodanjene su informacije da je iranska podrška Hamasu 1995. godine iznosila 30 miliona dolara, dok se u periodu od 1990. do 2000. godine na godišnjem nivou kretala u rasponu od 20 do 50 miliona dolara. Ajatola Ali Khamenei se 2002. godine sastao sa Ramadanom Šalahom (Ramadan Shalahom), vođom Palestinskog islamskog džihada i tom prilikom obećao povećanje finansija od 70 procenata u cilju regulisanja troškova usled regrutovanja Palestinaca za samoubilačke misije.⁵⁸

Izjava vođe Al Aksa Brigade, Zakarije Zubeidija (Zakaria Zubeidi), koji je sa ponosom potvrdio da uživa finansijsku podršku Irana, govori u prilog opsega delovanja Irana posredstvom terorističkih organizacija: „Naravno da nas Iran podržava...bez pomoći naše Hezbolah braće, ne bismo mogli voditi našu borbu... Daju nam novac i oružje. Ugovaramo naše operacije zajedno. Izraelci moraju platiti bolom, strahom i krvlju.“⁵⁹

Iranski tragovi finansiranja i orkestriranja misija terorističkih organizacija sežu sve do Afrike. Veliki broj studenata se regrutuje iz Ugande i drugih afričkih zemalja pod paravanom studiranja teologije u Iranu. Prilikom ispitivanja Šafi Ibrahima (Shafi Ibrahima), vođe šiitske ćelije u Ugandi, pripadnici bezbednosnih snaga su došli do važnih saznanja o putevima regrutacije posredstvom studija teologije u Iranu. Šafi je potvrdio da je dobivši stipendiju za studiranje teologije na Univerzitetu Razavi 1996. godine završio obaveštajni trening u objektima na zapadu Teherana u oblasti Amanije (Amaniyeh). Otkrio je da je završio obuku sa svojim partnerom Šarifom (Sharif) i članovima Hezbolaha i u istoj bio podučavan tehnikama pravljenja eksplozivnih naprava, korišćenju oružja, obaveštajnim tehnikama prikupljanja informacija, proceduri podnošenja tehnika ispitivanja i planovima u slučaju bekstva.⁶⁰⁵⁴ Iran je pokrивao sve troškove studija dok su oni imali

⁵⁶ The Washington Institute for Near East Policy, Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studies (16.2.2005) *Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace* The Washington Institute for Near East Policy, URL:

<https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, 7-8, (27.9.2015)

⁵⁷ The Washington Institute for Near East Policy, Matthew Levitt Director, Stein Program on Counterterrorism and Intelligence, Testimony before the U.S. Senate, Committee

on Foreign Relations, Subcommittee on Near Eastern and Central Asian Affairs (25.7.2012) *Iran's Support for Terrorism in the Middle East*, URL:

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/testimony/LevittTestimony20120725.pdf>, 6-7, (27.9.2015)

⁵⁸ The Washington Institute for Near East Policy, Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studies (16.2.2005) *Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace* The Washington Institute for Near East

obavezu da naprave terorističku infrastrukturu u zemlji u koju bi bili poslani.⁶¹

Privremeno zahlađenje odnosa između Irana i Hamasa povodom neslaganja usled podržavanja različitih strana u sirijskoj krizi je iznedrilo favorizovanje drugih palestinskih terorističkih organizacija, poput Palestinskog islamskog džihada, čija je delegacija, u sastavu koje se nalazio i Zijad al-Nakalah (Ziyad al-Nakalah), predvođena generalnim sekretarom Ramadanom Salahom, posetila Teheran povodom sastanaka koji su se održavali na nivou ove dve strane 2014. godine. Delegacija se po dolasku u Teheran sastala sa iranskim predsednikom Rohanijem (Rouhani), ministrom odbrane, ministrom spoljnih poslova i iranskim savetnikom za državnu bezbednost. Razilaženje stavova između Irana i Hamasa, usled upućivanja iranske podrške Sirijskom predsedniku Asadu (Assad) i podrške Hamasa upućene sunitskoj opoziciji, su nakon izvesnog vremena prevaziđeni i Hamas je povratio podršku Irana. Iran nije u međuvremenu u potpunosti prekinuo finansiranje Hamasa već je to drastično reducirao. O povratku u okvire pređašnjih odnosa između Irana i Hamasa ukazuje i izjava Ismaila Hanijeja, premijera Hamasa u Gazi, koji je rekao da su odnosi sa Iranom gotovo u potpunosti vraćeni u pređašnje stanje stvari.⁶²

Policy, URL:

<https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, 3-5, (27.9.2015)

⁵⁹Schirra, Bruno (2006) *Iran Sprengstoff für Europa*, Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin, 200

⁶⁰⁶⁴ The Washington Institute for Near East Policy, Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studies (16.2.2005) *Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace The Washington Institute for Near East Policy*, URL:

<https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, 12, (27.9.2015)

⁶¹ The Washington Institute for Near East Policy, Matthew Levitt Director, Stein Program on Counterterrorism and Intelligence, Testimony before the U.S. Senate, Committee on Foreign Relations, Subcommittee on Near Eastern and Central Asian Affairs (25.7.2012) *Iran's Support for Terrorism in the Middle East*, URL:

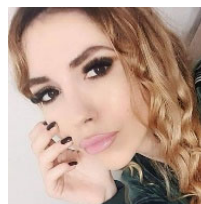
<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/testimony/LevittTestimony20120725.pdf>, 11, (27.9.2015)

⁶² The Washington Institute for Near East Policy, Dr. Matthew Levitt Former-Wexler Fellow and Director, Stein Program on Counterterrorism and Intelligence (4.3.2014) *Iran's Support for Terrorism Worldwide*, URL: <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/testimony/LevittTestimony20140304.pdf>, (27.9.2015)

Komandanti Iranskog korpusa revolucionarne garde direktno implementiraju iranske ciljeve obučavajući pripadnike terorističkih organizacija kao što su Hamas, Hezbolah, Palestinski islamski džihad i Narodni front za oslobođenje Palestine-generalna komanda. U avgustu 2002. godine je prijavljeno finansiranje kampova za obuku, za koje je bio zadužen general Ali Reza Tamzar (Ali Reza Tamzar), komandant korpusa Iranske revolucionarne garde, koji je u dolini Beka u Libanu obučavao teroriste Hamasa, Hezbolaha, Narodnog fronta za oslobođenje Palestine-generalna komanda i Palestinskog islamskog džihada u korišćenju raketa kratkog dometa Faj 5 i protivavionskih raketa tipa SA-7. Iran je, prema navodima za program terorističke obuke koju je sprovodila Iranska revolucionarna garda, izdvajao 50 miliona dolara godišnje. Pored kampa u dolini Beka u Libanu, Iranska revolucionarna garda u sadejstvu sa ministarstvom obaveštajnih poslova i sigurnosti (MOIS), vodi više kampova za obuku terorista na teritoriji Irana. Dva takva kampa, koji se nalaze pod komandom elitnih Kuds snaga, jedinice Iranske revolucionarne garde, su Imam Ali garnizon u Teheranu i Bahonar garnizon koji je lociran zapadno od Teherana.⁶³

Gornji tekst je 14. glava knjige Terorizam Tijane Sorgić.

⁶³ The Washington Institute for Near East Policy, Testimony of Matthew Levitt Senior Fellow and Director of Terrorism Studie (16.2.2005) *Iranian State Sponsorship of Terror: Threatening U.S. Security, Global Stability, and Regional Peace The Washington Institute for Near East Policy*, URL: <https://www.washingtoninstitute.org/html/pdf/Iran-Testimony-2-16-05.pdf>, 6, (27.9.2015)

Tijana Sorgić, doktorand doktorskih studija politikologije na Fakultetu političkih nauka u Beogradu

Nezavisna Evropa Dimitrija Mitrinovića

Novo čovečanstvo samo će sebe kreirati kroz uniju evropskih republika. Budućnost čovečanstva ne može se stvarati slepim istorijskim i sudbinskim instinktima, kroz svetske ratove koji su u pripremi na svim stranama. - Nezavisna Evropa, 1914.

Citat iz platforme pokreta **Nezavisna Evropa**, a reči su osobe koja gotovo nimalo nije poznata našoj široj javnosti. Nekako nam je s godinama prakse prešlo u naviku da istorijski zanemarujemo određene pojedince koji svoj intelektualni sjaj pre mogu izbrusiti van ovih prostora nego li ovde, među svojim. U ovom slučaju radi se o značajnom umu Dimitrija Mitrinovića, jednom od najznačajnijih evropskih mislilaca i vizionara s prve polovine XX veka. Teoretičar umetnosti i književnosti, koga su poštovaoci i savremenici neretko opisivali kao pesnika, filozova, slikara i kosmopolitu, ali i za čije ime i pojavu su vezivani epiteti prorok, mistik ili čak špijun. Dimitrije Mitrinović je žrtva predrasuda, koje našu kulturu nikada nisu zaobilazile, a s druge strane, straha od trećeg puta u našoj istoriji, koji se najčešće proglašava jeretičkim. S punim pravom ga možemo nazvati jednom od najzanimljivijih pojava u književnim i istorijskim krugovima. S toga Mitrinovićevo ime zaslužuje daleko više pažnje ovdašnje javnosti, kao i šansu povratka na tron srpske avangarde, koji mu po prirodi pripada.

Mitrinović je bio upečatljiva figura: *Stameni Sloven obrijane glave, s crnim obrvama nalik na krila i opčinjavajućim očima...* Ovako ga je opisivao Alen Vots (*Alan Watts*), osnivač **Američke akademije za azijske studije** (*American Academy of Asian Studies*). "*Tajanstven*" i "*hipnotičan*", reči su kojima su se često opisivale njegova pojava i ličnost.

Dimitrije Mitrinović rođen je 1887. godine u mestu Donji Poplat (danas opština Berkovići, Republika Srpska). Za vreme srednjoškolskih dana bio je *spiritus movens* pokreta **Mlada Bosna** u borbi protiv okupacije, a potom i protiv pripajanja provincije Bosne i Hercegovine, ali i drugih južno-slovenskih zemalja Austrougarskoj.

Posle završetka gimnazije u Mostaru i studija filozofije, psihologije i logike u Zagrebu, odlazi za Beč, a potom, 1913. godine, u Nemačku gde se posvetio doktorskoj tezi o modernoj umetnosti. U to vreme postaje aktivan u krugovima evropskih intelektualaca, u kojima su se kretali i Pablo Pikaso

i nobelovac Romen Rolan (*Romain Rolland*). Mitrinović se angažovao na osnivanju časopisa "**Arijevska Evropa**". No nemojte dozvoliti da vas naziv časopisa zbuni jer termin *arijevski* nije bio rasističke prirode, već se odnosio na pozitivno i kulturno nasleđe evropske inteligencije. Uzgred rečeno, cilj magazina bio je i pokušaj sprečavanja sukoba koji će prerasti u Prvi svetski rat. Godine 1914. izdaje već pomenutu platformu za pokret, pod nazivom **Nezavisna Evropa**, gde postavlja temelje konceptu za ujedinjenje naroda evropskog prostora. Takođe je u tom periodu opčinjen idejom kreiranja jugoslovenstva, kroz viziju ujedinjenog trećeg Balkana, a sinteze dva prethodna – helenističkog i vizantijskog. Kasnije će se od te ideje udaljivati i ići ka formi univerzalne utopije i ujedinjene Evrope i njenih naroda. Upravo je ta ideja jedna od njegovih najznačajnijih, ona koja će dobrim delom obeležiti ostatak njegovog radnog veka.

Te iste godine odlazi u Veliku Britaniju, tačnije Englesku. Od tog momenta će samo još jednom, do kraja svog života, posetiti otadžbinu i to na poziv kralja Aleksandra. Tada je dočekan kao revolucionar. S obzirom na tadašnju političku klimu i česte javne verbalne napade od strane tadašnje levice, koju je predvodio Velibor Gligorić, ubrzo se našao podjednako udaljen, kako od kralja, tako i od leve opozicije. Izložen čestim uvredama, napustio je svoju zemlju jednom za uvek.

Nakon svršetka Drugog svetskog rata započinje saradnju s časopisom **The New Age**, gde je jedan od urednika bio i nobelovac Džordž Bernard Šo (*George Bernard Shaw*). Uglavnom je doprinio temama o politici, nauci, ali i o filozofiji, koja je njegovo prirodno okruženje. Uglavnom je pisao pod pseudonimom **M. M. Cosmoi**, dok je poeziju pisao pod pseudonimom **Anticus**. Pod istim imenom izlagao je i svoje vizije novog doba. Poznat je i po tome što je iznosio mnoge teze o tome kako čovek u svom delovanju ne sme da se prepusti pukoj sili i inerciji ili takozvanoj sudbini, već da svojim delima aktivno oblikuje svet oko sebe. Intenzivno je tragao za idealnim principima rada, kako na ličnom duhovnom razvoju pojedinca, tako i čitavog čovečanstva.

Svoje utopističke i filozofske ideje često je pronalazio u bliskom odnosu s idejama drugih velikih mislilaca tog vremena. Uglavnom je svoja staništa vezivao za doktrinu **Teozofskog društva** (*The Theosophical Society*), bliska školi psihoanalize Frojda (*Sigmund Schlomo Freud*) i Jungu (*Carl Gustav Jung*). Sa Adlerom (*Alfred Adler*) 1926. godine, pokrenuo je **Englesku sekciju Adlerovog društva za individualnu psihologiju** (*The English Branch of the International Society for Individual Psychology*), gde se nalazio na funkciji predsednika.

Mitrinović je podržavao stav psihologa Alfreda Adlera da je glavna smetnja saglasju i kooperaciji

pojedinačna težnja za moći. Konflikti između pojedinaca na ličnom nivou, kao i između društvenih grupa, tražili su psihološko objašnjenje. Iste godine pokreće i grupu **Nova Evropa**, za čijeg je predsednika izabran Frederik Sodi (*Frederick Soddy*), slavni hemičar i nobelovac. Ipak je formiranje Adlerovog društva, ranih 20-tih godina, dalo Mitrinoviću jaku poziciju za skretanje pažnje javnosti na mnoge društvene probleme i predlaganje ideja za njihovo otklanjanje. Ali saradnja sa Adlerom nije bila na duže staze. Politički su se razišli.

Mitrinovićev politički pragmatizam možda se najbolje oslikava u sastavljanju i slanju otvorenog pisma Adolfu Hitleru, još 1933. godine, u kome ga optužuje da se ponaša zločinački i upozoravajući kako bi sve moglo da se završi u grotlu još jednog krvavog rata. Naravno, pismo nije imalo nikakav uticaj na primaoca.

Dobar deo Mitrinovićevog rada valja posmatrati kroz prizmu događaja s početka dvadesetog veka, kao što su Prvi svetski rat, Ruska revolucija, a kasnije uspon komunizma i fašizma. Dimitrije je političke preokrete smatrao simptomima značajne promene, koja je zauzimala mesto u svim oblastima ljudskog života, jer je čovečanstvo bilo pred dosezanjem novog stupnja razvitka. Samosvest moderne individue predstavlja konačni stupanj dugog perioda razvoja, koji se proteže kroz milenijume, od najdavnijih vremena. Prethodni periodi svoje temelje pronalaze, dobrim delom, u hrišćanstvu, bilo da smo naklonjeni religiji ili ne.

Samim tim progres i razvoj bio je podređen liderstvu pojedinaca – **odabranim genijima**.

Takav koncept, Dimitrije Mitrinović naziva *trećim otkrovenjem*, odnosno otkrovenjem pojedinca, pojedinačnog genija. Pojedinci osećaju malu ili nikakvu vezu s celinom i identifikuju sebe kao jedan njen mali deo. Takođe se često osećaju veoma izolovanim i odsečenim jedni od drugih, odvojenim od korena koji je u široj zajednici. Ako ljudska rasa nije pred izumiranjem, sledeći krucijalni korak u razvitku ljudske svesti mora biti načinjen. Mitrinović je taj korak video kao odgovor na treće otkrovenje, kao stvaranje zajednice pojedinaca, koji bi na sebe preuzeli odgovornost za celo čovečanstvo, shvaćen kao jedinstven i božanski entitet.

On je shvatao da svesno ujedinjenje pojedinaca radi celog sveta i univerzalnog čovečanstva treba da bude inkarnacija *Svetog Duha*, ili **Sofija**. Ispunjenje koncepta *Velikog Dela*. Bilo bi to posvećenje pojedinaca jednog drugome, u spoznaji da je svaki čovek jedinstven, kao što je jedinstvena i svetska celina.

U seriji članaka **Svetski poslovi** za časopis **New Age**, Mitrinović je do detalja dao viziju sveta kao živog organizma, gde svaka nacija igra odgovarajuću ulogu u sklopu žive celine. U kome čak i strane sveta predstavljaju određene aspekte psihe i

unutrašnjih delovanja kojima smo kao celina skloni.

Smatrao je da Evropa, kolevka razvitka individualne samosvesti, ima obavezu da preuzme inicijativu u daljem razvoju ostatka sveta.

Prvi korak bila bi integracija, ujedinjenje.

Taj koncept je preteča današnje ideje Evropske unije, ma kako ona sada izgledala i razvijala se po nekim drugim principima. Ne ka duhu i svesti, već isključivo okrenuta kapitalu.

Od individualne inicijative, preko saveza pojedinaca, do apsolutnog kolektiva.

Polusvesne sile evolucije, koje su dovde dovele ljudski progres, danas više ne deluju. Koje god se odluke, dobre ili zle, donesu danas, to su svesne odluke za koje su pojedinci lično odgovorni.

Dimitrije se pre svega zalagao za individualizam, smatrajući da on uvek mora biti iznad institucionalizma. Taj individualizam odnosi se kako na pojedince, tako i na kulture, odnosno ne treba da bude cilj nekakve homogenizacije, nego da se u jednoj opštoj celini čuje glas individualnog, koji se može iskazati kroz obred, verovanje, jezik, stvaralaštvo.

Smisao planete Zemlje i Čoveka je jedan.

Zemlja je telo i kosmički instrument čovekove vrste. Da bi taj organizam funkcionalno, racionalno i duhovno delovao, neophodno je da se pođe od osnova – od čovekovog duha. Čovekov duh jeste pokretač svesnog života. On je **treća sila**, druge dve su prirodni nagon za održanjem i nagon za navikavanjem na drugog.

Mitrinović je veliki kritičar nekontrolisanog tehnološkog razvoja, jer je predosećao da bi takva praksa brzo pregazila osnovna načela harmoničnog života s prirodom i kosmosom. Čovek još uvek nije dovoljno osvešćeno biće. Zanimarivanje pažnje i kontrolisanog rasta vodi svet jedino u katastrofu, jer priroda ne može da izgradi instrumente samoodbrane kako bi odolela agresiji čovečanstva. U prirodi sve raste iz korena – ništa ne može biti nametnuto odozgo. Svet i društvo moraju počivati na organskom. Zbog nepoštovanja ovog principa, istorija je skup nelogičnosti i konfuzija, koje se umnožavaju po zakonu entropije.

Zbog svega ovoga, čovečanstvo je na prekretnici. Mora se pronaći novi model življenja:

Neće više biti velikih genija, proroka, filozofa i umetnika. Svet je prezasićen i ne postoji više potreba za novim prilivom nekolicine velikih kreativnih ljudi, uviđamo potrebu za kreativnošću mnoštva.

Prema njegovoj ideji o tri otkrovenja, dva su već završena:

- prvo otkrovenje - **sveukupnost prožeta božanskim**,
- drugo otkrovenje - **hrišćansko otkrivenje božanskog u ljudskom**,

• dok *budućnost čovečanstva leži na samom čovečanstvu*, odnosno na *zajednici pojedinaca*.

Množina, delovanje svih kao jedan

Kao što je Evropu upozorio na pogubne ideje fašizma, u pismu Hitleru, kao što se zalagao za ujedinjenje svih kultura, za stapanje svih revolucija u jednu revoluciju čovečanstva, za *svečovečanski parlament nacija* (današnje UN), Mitrinović je odavno upozorio da čovečanstvo mora menjati tok napretka ukoliko želi da se kreće dalje putem održivog razvoja.

Dimitrije je, kao što ste već iz teksta naslutili, većim delom ostavio traga van ovih prostora, tako da i gro štampanih primeraka njegove misli prećemo naći na engleskom negoli na srpskom jeziku. Kod nas je najpoznatije Mitrinovićevo, prevedeno, delo **Treća sila**, tj. jedna od retkih njegovih knjiga nama dostupna. U ovoj knjizi su sabrani svi Mitrinovićevi tekstovi iz perioda od odlaska u London, do kraja života. Tu možda najsazetije govori o sili Ličnosti. Cilj **Treće Sile** je funkcionalni poredak Čoveka, kolektivni i individualni, radi oslobođenja ličnosti. Sve klasifikacije odnosa ličnosti i ljudske rase su nepotpune. Većina njegovih tekstova je razbacana po mnogim časopisima širom Evrope. Neki od poznatijih su: **Frojd nasuprot Adleru** (*Freud versus Adler*), **Značaj Jungovog dela** (*The Importance of Jung's work*), **Marks i Niče kao istorijska pozadina Adlera** (*Marx and Nietzsche being the historical background of Adler*), **Načela genija** (*The Principles of a Genius*), **Carstvo snova** (*The Realm of Dreams*).

Što se tiče poezije, koju je takođe pisao, vredi pomenuti delo **Estetske kontemplacije ili odbrana razgrađenosti**, izdato za vreme njegovog rada u **Bosanskoj vili** 1913. godine. To delo s pravom možemo nazvati prvim i jedinim izdankom srpskog futurizma. Tvorac je futurističkog manifesta u srpskoj književnosti.

Ubrzo nakon njegove smrti, 1953. godine, pokrenuta je dobrotvorna fondacija **The New Atlantis** pri Univerzitetu u Bredfordu (*The University of Bradford*), s ciljem očuvanja i širenja ideja Dimitrija Mitrinovića. Ta fondacija je zaslužna i za objavljivanje mnogih njegovih tekstova, posthumno. Zbirka broji preko 4.500 spisa pisanih na engleskom, nemačkom, francuskom, kao i srpskom jeziku. Sadrži i neke od knjiga iz njegove privatne biblioteke. Kolekcija broji i mnoge raritete iz tog, ali i još starijih vremena. Sav taj materijal daje najbolji uvid u to ko je zaista bio Dimitrije Mitrinović i koliko je širok spektar interesovanja imao.

Bio je pasionirani filozof, teoretičar politike, religije i ezoterije. Univerzitet Bredford je 1956. deo njegove zaostavštine ostavio biblioteci Beogradskog Univerziteta, da bi 2003. i 2004. godine

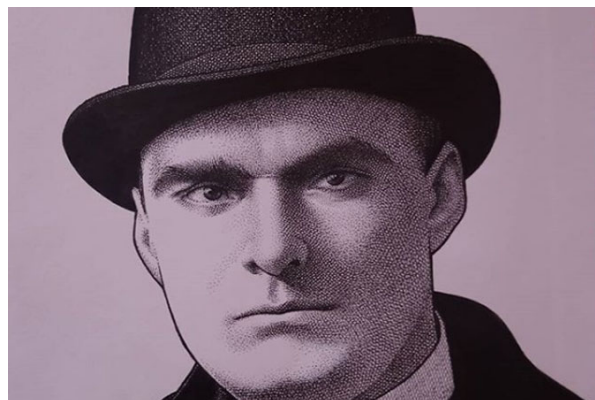
Beograd donirao Bredfordu jedan deo njegovih spisa, u sklopu saradnje dva grada.

U filozofskom smislu, Mitrinović je bio okrenut shvatanju nužnosti mirenja istočne i zapadne misli. On govori i piše o **Svečoveku** i **Svečovečanstvu**. Njegov **Svečovek** miri Ničeovog **Natčoveka** i **Bogočoveka** pravoslavne misli. Njegovo Svečovečanstvo je ono **Jedno**, Celina. Svečovečanstvo je suštinski sadržano u Svečoveku.

Suštinu je video u stapanju **Logosa** i **Sofije**, razuma i prosvetljenja i razložno ukazivao na nešto što je i tada bilo proglašavano utopijom – mogućnost ujedinjenja judaizma, budizma, hrišćanstva i islama, sveta kao jedinstvenog planetarnog organizma, pod istinskom kontrolom ljudske vrste kao najnaprednije i samosvesne.

Originalno objavljeno:

arsmagine.com/objavljeni-tekstovi/svecovek-dimitrija-mitrinovica/

Dimitrije Mitrinović

Dimitrije MITRINOVIĆ
Treća sila

Ljudmila Ulicka

Pisanje i život u Sovjetskom Savezu

Autobiografska priča Ljudmile Ulicke

Ljudmila Ulicka: Privatna arhiva

Da budem iskrena, ništa to nije nagoveštavalo. Izabrala sam profesiju rano i sasvim svesno: htela sam da budem doktor. Ali po završetku škole malo sam skrenula od svojih namera i pošla da se upišem na Biološki fakultet. Kažem „pošla“ jer sam se upisala iz trećeg pokušaja, s već dvogodišnjim stažom u profesiji – radila sam dve godine u Institutu za pedijatriju, u Odeljenju za izučavanje razvitka mozga. Moja mama nosi odgovornost za taj izbor i ja sam joj zahvalna do groba. Ona sama je završila Biološki fakultet u poslednjoj predratnoj godini i celog života je radila u medicinskim ustanovama, u početku u tom istom Institutu za pedijatriju, a poslednjih dvadeset godina u Institutu za radiologiju i rentgenologiju bila je šef biohemijske laboratorije.

Od uspeha velikih ili malih glavni je sledeći: pre nego što sam postala pisac stekla sam naučno obrazovanje iz prirodnih nauka, završila sam Biološki fakultet MGU, specijalnost „Genetika“, uspela sam, pre nego što su me izbacili, da malo radim u Institutu opšte genetike i za ceo život sam sačuvala uzbuđenje pred naučnim znanjem.

U nekom smislu ja nisam ni menjala profesiju: ako me je u ranim godinama zanimala čovekova priroda u biološkom smislu, s godinama se objekat mog interesovanja nije promenio već se promenio instrumentarij – ne mikroskop, preparati i biohemijska, već samo jedna olovka koja tokom mog života evoluirala u kompjuter. Ali reč je i dalje o jednom istom – o čovekovoju prirodi.

Druga sreća je bila to što sam imala pedeset godina kad je počela moja književna karijera. Svi moji vršnjaci su odavno bili generali, a ja – neobučeni redov. I to mi je dalo znatno osećanje

slobode: nikud nisam morala da žurim, svi su me odavno prestigli, i mogu da igram zabavnu igru slaganja reči, likova, sadržaja, ne osvrćući se ni na koga. Drugi su profesionalci a ja – volonter! Ako mi ne pođe za rukom, naći ću sebi neku drugu primenu. Tako, s tim osećanjem privremenosti svog spisateljskog bavljenja, živim i dan-danas. Njemu se još priključuje s godinama i sve više narastajuće osećanje privremenosti mog prebivanja uopšte. Jedan drugom ne smetaju.

Glavni kvalitet koji je neophodan piscu, po mojim shvatanjima, jeste – grafomanija. To jest, strasna ljubav prema pismu. Taj kvalitet je nužan, ali nije dovoljan. Ja sam, čim sam naučila slova, počela da pišem: beleške, dnevnike, neke delove rečenice na hartijicama, pisma. Zatim sam naučila da pišem u rimama. Veliko otkriće! Povremeno i dan-danas nešto nažvrljam sa ograničenom primenom rima. Stihove me je ipak sramota da u naše vreme pišem na ruskom jeziku. Pred licem tako velikih pesnika – kako je to moguće? Samo šaleći se, igrajući se, kao Dmitrij Bikov, ili u tajnosti. Iz vremena ljubavnih napada napisala sam mnogo užasnih srceparajućih stihova. To je hormonalna pojava.

Hvala Nataši Gorbanjevskoj, ona me je prikočila, kazala je: bolje se bavi nečim drugim. Tada mi je bilo šesnaest godina. Okrenula sam se nečem drugom. Ali pesme sam kradom polako pisala. Doduše, više ih nisam nikom pokazivala. Nakon mnogo godina, kad sam se zaljubila do ušiju, opet sam se latila stihova. Veoma intenzivno stanje. Dobro je što je adresant bio velikodušan. Čak mu se delimično i dopadalo što me je tako obuzelo. Ja mu i danas ponekad pišem neku pesmu s putovanja. Ali pošto se ne rastajemo tako često, ne dotičem ga posebno svojim pesmama.

Priznajem, nijedan oblik pisane reči ne pričinjava takvu nasladu kao pisanje stihova.

Sedamdeset devete godine, još pre mog početka pisanja, došla sam do „nulte tačke“. Profesiju sam u to vreme sasvim izgubila – genetika se razvijala u žestokom tempu, obim znanja se uvećavao geometrijskom progresijom, a ja u to vreme nisam radila devet godina, zaboravila sam i ono što sam do tada znala; deca su prevazišla mladićke godine; razvela sam se od muža. I nastalo je omamljujuće stanje nezavisnosti i potpune slobode.

Krenula sam da radim u biohemijskoj laboratoriji, da pravim analize mokraće i krvi. Moja kvalifikacija je za to odgovarala. Ali tada sam dobila sasvim luckastu ponudu: ponudili su mi ulogu upravnika drame Kamernog jevrejskog muzičkog pozorišta. Reč „ulogu“ nisam slučajno izabrala. Kako se kasnije ispostavilo, u tom pozorištu veliki broj saradnika je igrao uloge – neko artista, neko pevača, neko muzičara. Pravih profesionalaca gotovo da nije ni bilo. Ali to sam kasnije shvatila. Neko vreme sam se kolebala, dva dana, izvesni avanturizam mog karaktera odradio je svoje, i

stupila sam na posao s kojim me je vezivala samo pozorišna prošlost moje bake Marije Petrovne: njoj je pošlo za rukom i radila je nekoliko meseci kao šef kod Ohlopkova. To je bilo u vreme rata.

Drugi kvalitet, koristan u jevrejskom pozorištu, osim lakomislene i avanturističke neodgovornosti je – podobna nacionalnost. Ona je zaista postojala, ali nikako u vezi s jevrejskim jezikom! Ni s jednim ni s drugim. Za upravnika drame jevrejskog pozorišta, koji igra na jidišu – bilo je u najmanju ruku originalno. Ali nisam bila jedina – u pozorištu gotovo niko nije znao jidiš. Bila su dva pedagoga, bivši glumci GOSET-a, koji su poznavali jezik što je otišao u istoriju. Ja sam koristila ostatke nemačkog i bacila se na izučavanje ivritske azbuke. Po drugi put! Prvi put me je deda učio kad sam imala petnaest godina. Da zatvorim tu sramotnu temu, odmah ću reći: bilo je još nekoliko pokušaja učenja „alfabeta“, ali je brzina zaboravljanja prevazilazila brzinu učenja. Na meni se, očito, završio porodični potencijal jevrejstva.

nova.rs/ kultura, 14.12.2020

Filip David

Rijaliti, osmišljeni politički projekat i posledica „vladavine najgorih“

Izvor: N1

Književnik Filip David izjavio je da su rijaliti programi sastavni deo vladajućeg "kulturnog modela", a da je predsednik Srbije Aleksandar Vučić odabrao televiziju koja ih emituje za komunikaciju s narodom, "svesno se uklapajući u skandalozni oblik manipulisanja niskim strastima od kojih se svakako treba ograditi, a ne podržavati ih".

„(Rijaliti programi) nisu nimalo bezazleni. Ovi programi su zasnovani na primitivizmu i prostakluku koji se šire brzinom pandemije. Psovački rečnik, fizički obračuni, vređanja i ponižavanja, pornografija. (...) To jeste 'osmišljeni politički projekat' ali i prirodna posledica 'vladavine najgorih', kazao je David za nedeljenik NIN.

Na pitanje o razlici u populizmu devedesetih i danas, David je rekao da suštinske razlike nema i da je populizam najčešće uvod u diktaturu i da počiva na društvu lažnih vrednosti, na krhkim temeljima laži i nepravde, suspenziji važnih institucija i povlađivanju lošem ukusu.

„Više puta sam citirao ozbiljne istraživače i teoretičare fašizma koji ukazuju da su najvidljiviji elementi fašizma u svakoj epohi populizam, militarizacija, nacionalizam, zloupotreba institucija, pojava autoritarnih vođa“, istakao je on.

Dodao je da je glavna odluka populizma „i njegovih protagonista“ u uprošćenom shvatanju da su svi problemi unutrašnje i spoljne politike i glavnih međunarodnih odnosa isključivo zavisi od efikasnosti propagande, vlasti nad medijima, sposobne policije i moćne vojske.

„A iza nacionalnih, patriotskih, rodoljubivih i interesa socijalne pravde, pomaljaju se grubi, sebični partijski i dominantni lični interesi. Očuvanje i sticanje vlasti važnije je od istine, od morala, od elementarnog poštenja“, istakao je on.

Komentarišući ideju „srpskog sveta“, o kojoj često govori ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin, David je rekao da bi bilo naivno verovati da je tu sintagmu smislio Vulin i da bi smeo da je izgovori da nije dobio „blagoslov sa najvišeg mesta“.

„Svi bliski saradnici Vučića govore isključivo ono što predsednik misli. 'Srpski svet' izaziva blagu jezu kod naših suseda, a verujem i u Evropi, jer nas vraća u devedesete, u ratne tlapnje o Velikoj Srbiji, Velikoj Hrvatskoj i Velikoj Albaniji“, naglasio je on.

Govoreći o opoziciji u Srbiji, David je ocenio da je ona međusobno posvađana, bez jasnog političkog programa i sklona demagogiji.

„Bojkot nije uspeo, a bojkotaška opozicija tvrdoglavo opstaje na uverenju da je bojkot uspeo. Izgubljeno je i ono što je ranije mukom stečeno, nekoliko gradova, nekoliko važnih beogradskih opština, poslanička mesta u Skupštini, odakle se ipak mogao čuti nekakav glas protesta. A šta je dobijeno? Ništa. I šta sledi? Opet bojkot? Tako se može u nedogled“, kazao je on.

David je naveo da postoje lokalne grupe, manji pokreti, vredni pojedinci i ekološki protesti, ali da nema programa koji bi snažno privukao birače da glasaju za opoziciju.

„Program opozicije mora biti mnogo ambiciozniji, zasnovan na zahtevima da se menja kulturni model, ali za takav preokret, nažalost, nema ni snage, ni energije, niti je moguć u ambijentu ličnih razračunavanja i programskih nesuglasica. To ni za koga nije dobro. Snažna opozicija je važan i neophodan korektiv vlasti“, dodao je on.

*NIN, Beta 10. jun. 2021
rs.n1info.com/vesti*

Dubravka Stojanović

Nacija – taj mračni predmet želja

Nacionalizam govori isključivo velikim rečima: Identitet, Istorija, Tradicija, Jezik, Pismo, Simboli... On sa tih visina ne silazi – on ne vidi narod. Njega „pravi narod“ i ne zanima, ne spušta se on na taj nivo.

Često se može čuti da je nacionalizam skroz u redu. Jer, kao, šta nije u redu sa tim da voliš svoj narod? E, pa problem je u tome što nacionalizam nije ljubav prema svom narodu i što se nacionalistička politika upravo narodu obije o glavu, što on plati najskuplju cenu.

Zašto to kažem? Kažem zato što nacionalizam govori isključivo velikim rečima: Identitet, Istorija, Tradicija, Jezik, Pismo, Simboli... On sa tih visina ne silazi. On ne vidi zatrovane reke, zagađen vazduh, bolesne i siromašne ljude, nezaposlene, deponije na svakom koraku, osakaćene šume, razvaljene bolnice, neobrazovanu omladinu... Drugim rečima – on ne vidi narod. Njega „pravi narod“ i ne zanima, ne spušta se on na taj nivo. Omađijan velikim rečima nacionalizam iscrtava zamišljene granice i povlači svoje crvene linije, ispisuje zavetne misli, budućnost žrtvuje slavnoj prošlosti. Nacija je za nacionaliste ispred i iznad naroda, zamišljeni velikodržavni interesi važniji su od interesa građana. Zašto kažem velikodržavni? Pa upravo zato što se nacionalizam nikada ne miri sa postojećim granicama, on ih uvek vidi mnogo dalje, tamo gde su nekada bile, gde bi jednom trebalo da budu. Svuda samo ne tamo gde su sada. Zato nacionalizam ne zanima ono što je ovde i tu, zato on to ne može ni da vidi, njegovi su pogledi upereni u budućnosti, njegovi su ciljevi tamo daleko.

Nacionalistički viđena nacija je zato ne samo ispred i iznad, nego i protiv naroda. Jer, za ostvarenje nacionalističkih ciljeva nisu potrebni snažna ekonomija i visok životni standard, sloboda štampe, snažne institucije, nezavisno sudstvo, autonomni univerzitet, kritički intelektualci, opozicija... Sve se to vidi kao prepreka, sve to sreću kvari, budi iz sna. Zato nacionalizam u opoziciji vidi izdajnika, u slobodnoj štampi zlonamerno zakeralo, u podeli vlasti slabost, u institucijama i zakonima problem, u kritičkim intelektualcima „autošoviniste“, ma šta to značilo. Da bi svoje ciljeve ostvario, nacionalizam traži sve suprotno od toga – jakog vođu, poslušnan narod, potpunu kontrola i stalnu borbenu gotovost da se nešto

brani, a, bogami, i da se nešto zauzme. I zato su, u konačnici, nacionalistički interesi suprotstavljeni interesima naroda, država je tu protiv društva.

Još veći problem je stanje svesti koje nacionalizam isijava. Jer, identitet se gradi uz pomoć slike drugog, nema predstave o sebi bez predstave o onome koji je tobože potpuno drugačiji od nas. Najlakše je da to bude susedni narod ili, još bolje, nacionalna manjina. Tu su, znamo ih dobro i sigurno su za nešto krivi. Da bismo nacionalistima MI izgledali bolje, veće, starije i lepše, neophodno je da ti drugi budu gori, manji, mlađi i ružniji od nas. Odatle taj osećaj superiornosti kod nacionalista. A čim smo superiorni imamo i veća prava. A kad imamo veća prava red je da ih tim drugima oduzmemo. I tako, u troskoku, stižemo do psihološke osnove za konflikt. Uz to, stalno se stvara utisak da nam taj drugi stalno preti, da je on izvor svih naših problema, zbog njega smo u stalnoj paranoji... E, kad samo njega ne bi bilo... Zato je zločin poslednji stadijum nacionalizma, nužno iz njega izvire, on je njegovo konačno ostvarenje. I zato nacionalizam uopšte nije u redu, on jede svoju decu.

Dr Dubravka Stojanović, istoričarka, redovni profesor na katedri za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu

Horhe Luis Borhes

Izum nesnošljivih situacija

Svima je poznato da se Kafka osjećao tajanstveno krivim prema svom ocu kao Izrael prema svom Bogu; njegovo židovstvo, koje ga je dijelilo od većine ljudi, mora da je na njega djelovalo na neki zamršen način. Svijest o skorašnjoj smrti i grozničava uzvišenost sušice kao da su izoštrili sve njegove sposobnosti. Te su primjedbe usputne; kao što reče Whistler, „umjetnost se događa”.

Koliko je poznato, Vergilije je pred smrt zadužio prijatelje da pretvore u pepeo nezavršeni rukopis Eneide u koji je uložio jedanaest godina plemenitog i delikatnog rada; Shakespeare nikada nije mislio ujediniti svoja mnogobrojna djela u jedan jedini svezak; Kafka je povjerio Maxu Brodu da uništi romane i pripovijetke koji će mu osigurati slavu.

Srodnost tih slavnih epizoda je, ako se ne varam, prividna. Vergilije je morao znati da računa s odanom neposlušnošću svojih prijatelja; Kafka s Brodom. Shakespeareov je slučaj drugačiji. De Quincey pretpostavlja da se, za Shakespearea, javnost njegova djela sastojala u izvođenju, a ne u objavljivanju; njemu je pozornica bila ono najvažnije. Uostalom, čovjek koji istinski želi iščeznuće svojih knjiga, ne povjerava taj zadatak drugome. Kafka i Vergilije nisu željeli uništenje svoga djela; željeli su se samo osloboditi odgovornosti koje nam djelo uvijek nameće. Vergilija su, mislim, ponukali estetski razlozi; zasigurno bi bio poželio dotjerati poneku kadencu ili pokoji epitet. Složeniji je, čini mi se, Kafkin slučaj. Njegov bi rad trebalo definirati kao parabolu ili niz parabola kojima je tema moralni odnos pojedinca prema božanstvu i prema vlastitom nerazumljivom svijetu. Usprkos suvremenom ambijentu, manje je blizak onome što se obično zove modernom književnošću nego *Knjizi o Jobu*.

Pretpostavlja religioznu i, nadasve, židovsku svijest; formalno ga oponašati u nekom drugom kontekstu posve je besmisleno. Kafka je na svoje djelo gledao kao na čin vjere i njime nije želio obeshrabriti ljude. Zbog toga je zadužio svog prijatelja da ga uništi. Možemo naslutiti i druge razloge. Kafka je uistinu mogao samo sanjati more, a znao je da će se stvarnost pobrinuti da ih neprestano pribavlja. Jednako je tako predvidio patetične mogućnosti uzaludnosti, što je primjetno u gotovo svim njegovim knjigama. Obje, i tuge i uzaludnosti, nesumnjivo su ga na kraju umorile.

Draže bi mu bilo pisati vedre stranice, ali mu poštenje nije dopuštalo da ih stvara. Neću zaboraviti svoje prvo čitanje Kafke u nekom profesionalno modernom izdanju iz 1917. Njegovi redaktori – kojima nije uvijek nedostajalo talenta – bili su se posvetili iznalaženju nedostataka interpunkcije, nedostatka velikih slova, nedostatka rima, uznemirujućem simuliranju metafora i drugim zadaćama tako svojstvenim toj mladosti i možda svim mladostima. U gomili bučnog tiska, jedan apolog koji je nosio potpis Franza Kafke učinio mi se, usprkos mojoj popustljivosti mladog čitatelja, neobjašnjivo značajnim.

Nakon svih ovih godina, usuđujem se priznati svoju neoprostivu književnu neosjetljivost; prošao sam pored otkrivenja a da to nisam ni shvatio.

Svima je poznato da se Kafka osjećao tajanstveno krivim prema svom ocu kao Izrael prema svom Bogu; njegovo židovstvo, koje ga je dijelilo od većine ljudi, mora da je na njega djelovalo na neki zamršen način. Svijest o skorašnjoj smrti i grozničava uzvišenost sušice kao da su izoštrili sve njegove sposobnosti. Te su primjedbe usputne; kao što reče Whistler, „umjetnost se događa”.

kafkamuseum.cz

Dvije ideje – bolje rečeno, dvije opsesije – prevladavaju djelom Franza Kafke. Podčinjenost je prva, a beskonačnost druga. U gotovo svim njegovim prozama postoje hijerarhije i te su hijerarhije beskonačne. Karl Rossmann, junak prvoga njegovog romana, neki je nesretni njemački mladić koji otvara sebi put na nekom zamršenom kontinentu; naposljetku je primljen u Veliko oklahomsko kazalište; to beskonačno kazalište nije ništa manje nastanjeno od svijeta i predočuje Raj. (Vrlo osebujna crta: čak ni u toj figuri neba ljudi ne uspijevaju biti doista sretni, i tamo ima tričavih i raznolikih prepreka.) Junak drugog romana, Josef K., postepeno dotučen nekim besmislenim procesom, ne uspijeva saznati za kakav je zločin optužen, niti se uspije suočiti s nevidljivim sudom koji će mu suditi; taj ga, bez prethodnog suđenja, uspijeva smaknuti. K., junak trećeg i posljednjeg romana, zemljomjer je kojega su pozvali u neki dvorac u koji se ne uspijeva probiti, te umire neprepoznat

od vlasti koje dvorcem upravljaju. Tema beskonačne uzaludnosti prisutna je, također, i u njegovim pripovijetkama. Jedna govori o nekoj carskoj poruci koja nikada ne stiže zbog ljudi koji ometaju put glasnika; druga, o čovjeku koji umire ne uspjevši posjetiti susjedno seoce; treća, o dvojici susjeda koji se ne uspiju sastati. U najdojmljivijoj pripovijeci – „Na izgradnji kineskog zida”, 1919 – beskonačnost je mnogostruka: da bi zadržao pohod beskonačno udaljenih vojski, neki car, beskonačno udaljen u vremenu i prostoru, naređuje da beskonačne generacije beskonačno podižu jedan beskonačan zid koji će okruživati njegovo beskonačno kraljevstvo.

Najneospornija Kafkina vrlina je izum nesnošljivih situacija. Dovoljno mu je tek nekoliko redaka da bi stvorio nezaboravnu sliku. Na primjer: „Životinja istragne bič iz ruku svoga gospodara i kažnjava se da bi se pretvorila u gospodara, a ne shvaća da je to samo privid stvoren jednim novim čvorom na biču.” Ili pak: „U hram nahrupe leopardi i piju vino iz pehara; događaj se ponavlja; na kraju se može predvidjeti da će se dogoditi pa je uključen u liturgiju hrama.” Razrada u Kafke manje zadivljuje od izmišljaja. U njegovu se djelu pojavljuje samo jedan tip čovjeka: Homo-domesticus – koliko Židov toliko i Nijemac – koji žudi za svojim mjestom, ma kako neznatnim, u bilo kakvom Poretku; u svemiru, u nekom ministarstvu, u ludnici ili tamnici. Zaplet i ambijent su bitni, ne razvoj radnje ni psihološko poniranje. Otud prednost njegovih pripovijedaka pred romanima; otud pravo da ustvrdimo da nam ovaj izbor pripovijedaka daje cjelovitu sliku tako jedinstvenog pisca.

XXZ magazin.com

U ovom broju

Ben Dror Jemini: *Industrija laži, Vodič za laži*

Tijana Sorgić: *Sporazum sa Iranom*

Dražen Pekušić: *Nezavisna Evropa*
Dimitrija Mitrinovića

Ljudmila Ulicka: *Pisanje i život u Sovjetskom Savezu*

Filip David: *Rijaliti - osmišljeni politički projekat i posledica „vladavine najgorih“*

Dubravka Stojanović: *Nacija – taj mračni predmet želja*

Horhe Luis Borhes: *Izum nesnošljivih situacija*

Alia Mundi

Magazin za kulturnu raznolikost

<https://istocnibiser.wixsite.com/ibis>
<http://aliamundimagazin.wixsite.com/aliamundi>

Ne zaboravite da otvorite

www.makabijada.com

http://balkan-sehara.com/prica1_2017.html

Istraživački i dokumentacijski centar

www.cendo.hr

Lamed

List za radoznale

Redakcija - *Ivan L Ninić*

Adresa: Shlomo Hamelech 6/21

4226803 Netanya, Israel

Telefon: +972 9 882 61 14

e-mail: ninic@bezeqint.net

<https://listzaradoznale.wixsite.com/lamed>

*Logo Lameda je rad slikarke
Simonide Perice Uth iz Vašingtona*